sunt. Hæc cum audiisset Imperator & se collegisset dixit. Re vera hic senex verum dixit. Si enim ego qui sum terrenus homo, & in quem cadit interitus ægrè tuli quod meus filius afficeretur contumelia: Deus cæli & terræ non nobis irascetur, cum eius filius afficiatur cõtumelia? Certè multo magis nobis irascetur. Dicit autẽ Imperator iis qui eius parebãt imperio, Detrahite eos ex suis sedibus & nullus ex eis seruetur hodierno die. Præsidebat enim magistri interitus, ppè Imperatorẽ. Tunc populus clamauit dicẽs. Iustũ est iudiciũ apud Imperatorẽ; Iniquorũ & blasphemorũ capita gladio amputa Domine: aut igne eos exure, aut in profundum maris transmitte, vt qui sanctam & orthodoxam fidem Ecclesiæ Catholicæ abrogent. Theodosij sententia in hæreticos.

X. SANCTVS autem Episcopus Amphilochius cũ vidisset populi insurrectionẽ incitari aduersus scelerates, accedẽs & adorans Imperatorẽ rogauit eũ dicens: Non Dñe Imperator, nõ iubeas eos mori, sed rogo tua potentiã, iube vnũquemq; eorũ relegari in suam patriã. Arium quidẽ in Gothiam. Macedoniũ autẽ Gangra, & impium Eunomium in Cappadociã in locũ suum qui dicitur Daconena. Quomodo autem dixit & beatus & sanctus Amphilochius, sic fieri iussit Imperator Theodosius. Tunc cum impium & Dei hostem Eunomium veteri camelo nostratæ imposuissent, eum duxerunt in triumphum in ciuitate circunagentes & dicentes: Ecce inimicus Dei & Christianorum, & expulerunt eum è ciuitate camelo insidentem, & deinde venerunt etiam ad alios: & cum eos quoque traduxissent, & plagas imposuissent, eos quoque expulerunt ex Regina vrbium in loca eis præscripta. Seruo[a] autem Dei Amphilochio cum multas dedisset pecunias ad admirationem & distributionem faciẽdam pauperibus: & benedictus fuisset ab ipso simul cum filio suo, eum dimiserunt cum magna gloria & honore in ciuitatem Iconij, quæ ab ea pa-
XI. scebatur, Deum laudantes atque glorificantes. Donãtunt etiam pecuniis eius Diaconum. Eunomij & Assectatorum eius proscriptio. a S. Amphilochius pecuniis & honoribus auctus Iconiũ reuertitur.

CVM autem[b] venisset in suam ciuitatem, & ab eo tempore tres alios annos vixisset sanctus Amphilochius, quiquit in Domino cũ fuisset optimus doctor sanctæ Ecclesiæ, & verus Pastor nostri pastorũ principis Iesu Christi. Tota autem ciuitas Iconij valde luxit propter doctorem veritatis & bonum suum pastorem. Quamobrem cum noctur nas perfecissent preces, sacro & mystico peracto ministerio, sancto & patienti eius corpori iusta fecerunt & honorifice sepelierunt in Ecclesia, cum iis qui ante ipsum fuerunt sanctis Episcopis, Deum glorificantes & laudantes. Dormiit autem sanctus & beatus Amphilochius mensis Nouemb. vicesimo tertio imperante magno Theodosio. In Christo Iesu Domino nostro. Cui & gloria & potentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. b Moritur. De obitu S. Amphilochi, consule Ba. an. 394. & notas Martyrol. Rom.

DE S. AMPHILOCHIO EPISCOPO, ET DE LIBERTATE EIVS, QVA ILLE IN ORATIONE AD THEODOSIVM IMPERATOREM VSVS EST, EX SOZOMENI ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ LIBRO SEptimo cap. 6. Interprete Suffrido Petro Leouardiensi Frisio. AN. 380.

I. ADHVC autem isti quia numero pollebant, Constantij atq; Valentis præiudicio freti, securius conueniebant, ac de Deo, eiusq; essentia publicè disputabant: & vt Imperatoris animum pertentarent, eos subornabant quos in aula suæ sectæ fautores habebant. Rebantur enim se obtenturos id q̃ proposuerant, cum ea considerarent, quæ sub Constantio acciderant. Quæ quidem res & Ecclesiæ Catholicæ sectatoribus formidinẽ ac solicitudinẽ incusserat: qui tamẽ nõ minime & hinc metuebant, q̃ considerarent, quantũ[c] esset Eunomij in disputando acumen. Hic enim non multo ante ob controuersiam quã cum Clericis suis, imperante adhuc Valente, Cyzici habuerat, ab Arrianis discessione facta, priuatus agebat in Bithynia, è regione Constantinopolis, ac frequens ad eum populus traiiciebat: multique aliunde confluebant, partim vt illum pertentarent, partim vt eius doctrinam cognoscerent. Huius rei fama ad Imperatorem quoq; permanârat, qui iam cõueniendi eius desiderio tenebatur. Cæterum Imperatrix Placilla eum studiose deprecando cohibuit. Nam cum[d] Niceni Concilij doctrinam ipsa fidelissimè conseruaret, metuebat, nè (quod consentaneum videbatur) maritus colloquio circunuentus, in illius sententiam deflecteret. Vigente autem adhuc vtrinque huiusce contentionis studio, Episcopis iis qui Constantinopoli versabãtur, palatium Imperatoris salutandi gratia (vt moris erat) frequentantibus, etiam Amphilochius quidam senex, cum his vna venisse dicitur, ignobilis oppidi sacerdos, simplex, ac nullo rerum vsu tritus, sed in diuinis apprime cordatus. Cum[e] autem cæteri candidè ad modum ac religiose Imperatorem consalutassent, etiam sacerdos ille senex, ipsum cõsimiliter salutauit: filio verò Imperatoris qui patri assidebat, æqualem honorem non exhibuit, sed propius accedens veluti puero, Salue (inquit) fili simulq; caput illi digito demulcebat. Commotus igitur ira Imperator, & quasi ob iniuriam filio factam indignatus, quem ille non æqualiter honorasset cum patre, foras extuibari cum contumelia senem iussit. Ille vero cum raptaretur, conuersus: Ad hunc, inquit, modum Imperator existima, & cælestem quoq; patrem excandescere in eos, qui filium cum patre non æqualiter honorant, & genitore inferiorem nuncupare audent. Delectatus[f] hoc dicto Imperator, senem reuocat: & veniam precatus, verè illum locutum esse cõfitetur. Firmior itaq; factus, eos, qui ab hoc diuersum sentirent, non admisit: contentiones etiam & conuentiones in foro habere vetuit: & vt de essentia ac natura Dei solito more disputare, tutum deinceps non esset, effecit, lata in eam rem lege, & constituta pœna. 23. NOVEM. Vide Nicephor. cap. 8. & 9. lib. 12. Theod. lib. 5 cap. 16. Baro. a. 383. c Eunomij indisputando acumen. d Imperatrix Placilla orthodoxa. Flacillã nõ Placillam nominatã patet ex inscriptione veteris nũmismatis apud Bar. an 385. e Amphilochij cũ Imperatore παῤῥησία. f Theodoplectitur.

VITA S. TRVDONIS PRESBYTERI ET CONFESSORIS, A THEODORICO ABBATE S. TRVDONIS CONSCRIPTA. AN. 460.

PROOEMIVM AVTHORIS AD GERARDVM ABBATEM.

I. DOMINO, dignitate patri charitate fratri Gerardo, suus Theodoricus salutem. Exigis à me vna cum fratribus meis, qui tecum sunt, monachorum religiosissime, religiosorum literatissime, vt tuę quondam petitionis, meæque promissionis memor, libellum de vita beatissimi patris nostri Trudonis tibi cudam, ac velut vetus ferramentum, noua fabrorum officina excoctum, veteris materiei formam in nouitatis aciẽ transferam. Pium profecto negocium, sed obtrectatorum, vt ipse nõsti, querelæ obnoxium, qui præter ea, quæ dedicauit cana antiquitas, quicquid illud sit, cum fastidio reiiciunt, & iuxta Flaccum, nil nisi quod Libitina sacrauit, recipiunt. Sed eorum propositum stultum, qui intelligendo, vt nihil intelligant, faciunt. Neque enim super veteres, quorum alij circuli, alij vectes facti, in plenitudine scientiæ portant arcam Domini, quicquam præsumimus, aut nostra, quæ penè nulla sunt, ad eorum innumerabilia conferimus: sed illis intrinsecus eloquij argento relucentibus, benè nobiscum agitur, si excubantes pro foribus, saltem ad impurtibilitatem lignorum Setim pertingamus. Quapropter sciens per omnia authoritati tuæ morem gerendum, obturata aure Scyllæos canes præteo, & assumptis pennis charitatis, euolo vltra terminos meæ possibilitatis. Plus enim est debitum, quod repetis, quam vt de nostro possit persolui. Quicquid tamen in eo potero, tibi æquè ac mihi imputabitur: tibi, qui iusseris: mihi, qui paruerim. Scire autem parere, æqualis est gloria cum imperante. Igitur vt consecrem immortalitati 23. NOV. Quorũdam morositas reprehenditur.

nostram

Hæc scripsit in exilio, vt ipse vocat.

nostram antiquam & indeficientem amicitiam, pignus hoc schedæ ab exilij nostri angustia destinatum accipe: quam cum relegeris, si tibi videtur, doce ianuam non exire, nec in publicum prodire: aut si voles esse libellum, ne sine fronte sit, tu ei ex te præscribe hunc, & authoriza prologum.

PRÆFATI.

SI victoria militis, laus est imperatoris, laudi creatoris quędam quasi damna facit, qui vnde in electis suis laudetur, reticescit. Neque tamen aut creator laudari, aut electi humano ore egent celebrari: sed nos vt laudemus, magnopere indigemus. Qui enim solus nullius eget, eius vt indigeant omnes necesse est. Hanc in laudando Deo nostram indigentiam Propheta intuens, nullumque tacere cupiens: Laudate, ait, Dominum in sanctis eius. Sed refert, quonam modo quis taceat, culpáne inscitiæ, an notaignauiæ. Ille enim, quod non accepit, velut pauidus non præsumit: iste, quod accepit, velut piger reddere negligit. Quid horum quis in me retorqueat, mea nil refert. Ego, iubentibus vobis an paream vt impudens, an negligam velut non præsumens, necdum satis mihi persuasi. Iniungitis enim, immo imperiosa charitate cogitis, vt beatissimum summi illius capitis membrum Trudonem, quem longe ante Donatus Diaconus, & posteà Gunkardus Abbas, vtriusque linguæ vsque ad interpretem vterque periti, Latinitati tradiderunt, mea quoque opera & stylo librariis tradam. Enimuero difficile, & quasi contra torrentem brachia tendere est, eos vel debere assequi, vel posse imitari, qui indeficientis Nili caput ingenio deprehenderunt, & ipsam, quam aiunt, Minerauam lactando biberunt. Neq; tamen iubentibus vobis aliquid abnuere sententiæ est, & magnitudo oneris ita cerui cem premit, vt dubium sit, quid prius timeatur, pondus an casus. Vereor præterea, ne officium ambitio, pietas adulatio æstimetur, magisque de fermento videar laudem sacrificare, quàm fidi interpretis more, prius dicta in nouum auditorium repræsentare. Super his tamen omnibus me facile habebunt excusatum vel defensum, imperantium charitas, & historiæ antiquitas: cuius authoritas, quod inprimis omnibus insinuatum velim, à scriptoribus mihi manat receptissimis. Quid enim proprium nostum potest esse in hac materia præter verba, alio decursu deriuantia, cum, vt dixi, antiquitati historia innitatur, & à scriptoribus receptissimis, penes quos iure dicēdi fides est, litera nostra fulciatur? Quapropter lectorem admonitum volo, ne velut de præsenti & nouo tempore editionem nostram velit librare. Fecimus enim, quod solent trapezetæ: qui vestigia veteris monetæ noua imaginantur incude, quatenus eodem tempore in eadem massa & æs nouitatem, & imago repræsentet vetustatem. Exhortatione igitur vestra, quæ vtroq; vtili videlicet & honesto, coniuncta est, nihil antiquius cum æstimarem, eo æquius parendum putaui, quod cum possetis aliunde, maluistis ex nostro horrea vestra locupletare: quia & gratiores sunt fructus, quos colligunt de proprio, quàm quos mutuantur ex alieno. Quæ cum legeritis, si quid ornatè & ad persuadendum composite dictum fuerit, non iniuria vt de vestro gaudebitis: sin alias, bona venia non diffido quin donetis: vtpote qui iam peregrinæ terræ diu incola, acquisitas merces multo cum sudore mecum in patriam deuecho, animosque vestros vetera fastidientes, nouis & quasi aliunde petitis alimoniis recreare venio. Peregrinum, ait Clemens, pene est omne, quod morbis occurrit: habēt que & pigmenta hanc vim, vt licet aliquando fractiora, quam natiuus ager peperit, ad nos peruenianturt, etsi mutent patriam, sed odoris & gustûs non amittant gratiam. Sic cum hunc exulatus nostri libellum acceperitis, translatæ vobis materiæ mutatam magis, quam perditam vim vt intelligatis, æquo animo adestote, rem vt cognoscatis pernosci te, & contra æmulorum calumniam, qui extremo prodigij genere, quod ipsi nequeunt adipisci, in aliis solent reprehendere, vos vobis persuadete, eundem translationi saporem, & integrum editioni perseuerasse odorem. Sed quia iá satis soluto fune prologi, nauis historiæ parat dimitti velut ad vndas pelagi, sanctus mihi inuocandus est Spiritus, quatenus vela, quæ in laudem Creatoris eteximus, misericordiæ suæ aura impleat, sicque tribuat inchoati electissimum suum Trudonem, vt in eodem, quem cœpimus, sine offensa terminemus sermonem, demumq; eius obtentu in illo æternitatis portu, nauigij nostri componamus stationem.

Psalm. 150.

Amos. 4.

Vita S. Trudonis à quibus olim scripta.

Fides huius historiæ.

Pigmenta cum mutāt patriam, odorem & gustum non amittunt.

Anno 628. vt habet Molan. in natal Belg.

LIB. I. I.

IN exaltando igitur omnipotens Dominus Ecclesiam fidelium, venerabilis Trudo ortus est Hasbaniēsi territorio. Clotarius Chilperici successor tunc temporis Francorum regno, Iustinus minor cum Sophia coniuge Romanorū potiebatur imperio. Parentibus sane Christianissimis, & religiose ditissimis editus, in primæua adhuc sua ætate ita homo extra hominem vixit, vt velut adeps separatus à carne, ab eo statim inciperet religionis gradu ascendere, ad quem alios longo vix vsu ætas durata solet perducere. Lineam enim illam nobilitatis, quam ab omnibus retro atauis, Francorum principum sanguis, & Austrasiorum ducum vena in * eo transfuderat, tanta posthabuit vtilitate, vt spreta hac, quam æstimant, celsitudine, pauper ipse ad pauperum Christi quotidiè desideraret castra euolare. Interim tamen sub tutoribus positus, nec ætati parcere, nec teneritudini acquiescere: quasi quod adhuc erat indignatus, & in virile robur animatus, ieiunia † quod licebat amplecti, vigiliis pro somno delectari. Inter byssum & purpuram, & famulantium positus cateruam, in æstimabili alacritate seruis dominus famulari: aliis mollibus & duplici coopertis, ipse aspera & singulari tunica gloriari. Formæ autem & decoris gratia tanta inerat, vt mirum ac speciale in eo Dei figmentum, tāquam flos viuus & doni cælestis fructus eluceret. Præterea ingenij, & quicquam optimarum artium natura habet, studia in eo nihil minus, quam hæc germinabant, sapiensq; dissimulator, quicquid in se virtutis nasceretur, quotidiè summo studio occultare, timens quasi depædari, si thesaurum piæ actionis non absconderet auræ populari. Tot tātisq; virtutum formulis, cum tenellus adhuc puer, acsi mollis cera, ad manum summi artificis signaretur sigillo iamtunc expressæ sanctitatis, honorabatur, & contemnebatur ab omnibus amabatur, & solus se oderat. Hæc tua est in seruis tuis, Christe, glorificatio: hæc illorum, pro tui nominis amore, suimet abiectio.

for. * *eum.*

for. † *quo-ád.*

Seruit famulis suis.

Formę præstantia.

Rara virtus.

CVM autem accedente tempore in annis floreret adolescentię, tanquam plus aliquid iam adeptus libertatis, toto spiritus impetu viam currebat sanctitatis. Nescio quid vltra hominem meditans, in domo licet parentum, cælestia semper erat contemplans. Hac iugi & indefessa nunquam exoccupatum meditatione, contigit vna cum suis possessionem agratiam præterire. Vbi cum copiam lapidum reperiret, & quod frequenti animo dudum intenderat, amplius dissimulare nequiret, tota statim Spiritum sanctum mente concipiens, lapides dispersos cœpit colligere, collectos competenti in loco comportare. Tunc verò quantum ad tempus & ætatem illam, sapiens architectus tendit funiculos, fundamenta iacit, angularitatem lapidum componit: parietes & cancellos ordinat, tandemq; puerilitatis suæ structuram pro voto consummat. Ingreditur dehinc nouæ ædificationis suæ domum, & toto corpusculo proiectus in conspectu Domini exercituum, quod potissimum habebat, diuino altari imponit sacrificium, cor scilicet cōtritum & humiliatum. Et cum aliquandiu hoc suum holocaustum multo sancti Spiritus igne consummâsset, voto volens se obligat, quod si aliquando proprij iuris, & paternæ fieret successor hæreditatis, Ecclesiam, quam quasi imaginauerat, in effectum transferret, & in suo erectam, de suo consummaret, consummatam sufficienti dotaret. Cuius voto & deuotæ petitioni non defuit manus Domini, quæ pueri sui affectum tempore sequenti in omnem perduxit effectum. A tali autem opere non iniuria talis debuit puer sanctitatis suæ rudimenta initiari, vtpotè sacerdos & sancti Spiritus habitatio futurus, secundum quod ait Apostolus: Templum enim Dei sanctum est quod estis vos.

II.

Molitur quandam templi repræsentationem.

Votum Deo nuncupat.

1. Cor. 2.

III.

SED quia cum omni virtutum acie prima semper congreditur pestis inuidiæ, ecce contra iudem adhuc Christi tyrunculum, tota cum armatura veteris inimici egreditur malitia. Cernens enim, pectus illud humilitatis quanto conatu se erigeret ad arcem pietatis, scalam machinatur talis iniuriæ, quæ ascensum præstaret ad impugnandum præliatorem, adhuc agentem infra annos militiæ. Ad peragendum igitur iniquitatis suæ mysterium, præparat

sibi vas iræ, aptum in interitum, mulierem scilicet, fraudis suæ morigerum & familiare mancipium. Quæ cùm transire per possessionem supra memoratam, & lapidum congeriem non fortuitam, sed ordinata dispositione miraretur distinctam, accedit, scrutatur, intelligit: statimque pessimo possessore peruasa, in militem Dei, necdum terminata oratione sic proiectum, detonat eloquia, fulminat conuicia, eum exprobrans impostorem, & arguens simulatorem, qui sub obtentu religionis simularet sanctitatem, prætenderet innocentiam, ausus etiam fingere ecclesiam. Hæc & multa id genus, quæ non modo puerum, sed & compositæ mentis virum mouere possent, cum de æstuanti velut camino fumigaret, & patientissimus iuuenis mira cum grauitatis miseratione omnia portaret, vtpote qui eam ore non suo loqui animaduerteret: toto vesaniæ suæ spiritu concepto intumuit miserabile mancipium, & irruens in illius puerilitatis ædificium, teneros dissipat parietes, & pede dispergit lapides. Sed ad redimendam hanc serui sui iniuriam, omnipotens manus statim terribiliter extenditur, & destructrix illa subita oculorum cæcitate percutitur: reddensque pœnæ suæ testes voces inconditas, incerto labans pede, viam conari, quam nesciebat, plusque eiulatu quàm voce, penè totam viciniam euocare. Hunc fragrantissimum Domini odorem, qui aliis ad vitam, aliis est ad mortem, cum de suo Trudone passim fama respergeret, quodam quasi tinnitu autes populi repercutiebantur super his, quæ de adhuc puero tam stupenda referebantur. Egediuntur sanè tam admiratores huius, quam audierant, nouitatis, quàm adoratores in electo suo diuinæ maiestatis. Interrogatur, & fortunam suam exponit mulier: quæritur beatus adolescens, & spontaneus se offert. Stabat enim & ipse, manum Domini pro se extensam cum stupore adspiciens, & reæ suæ miseratione, qua ardebat, compatiens. Rogatus samen à populo, vt pro ea supplicaret Domino, inter duas virtutum principes, timorem & charitatem, aliquandiu hæsit anceps. Ex timore enim dubitabat inusitata præsumere: ex charitate iam volebat cæcam suam illuminauisse. Vicit tandem charitas, & temperato timore, orat puer, illuminatur mulier: recognoscensque reatum suum, sindonem, quam induebatur, detrahit, & loco, cui paulo antè deiogauerat, adorato inprimis illuminatore suo, cum reuerentia superponit. Hæc miraculorum B. Trudonis initia, hæc bellorum eius cum inimico prima fuit victoria. Cum quo tanta semper postea solebat congredi fiducia, vt hoc quodam veluti præludio exercitatus, posset dicere: Omnia possum in eo, qui me confortat, Christus.

Improba mulier euertit structuram eius.

Diuinitus percussa luminibus obtutus.

Precibus suis eam sanat.

Philip. 4.

IV. Et iam ætas literale illud afferebat pubertatis biuium, de quo aut ad sinistram cum periculo declinatur, aut ad dexteram cum gloria peruiatur. Ad quod çalcandum egregius iuuenis cum intrasset, tanto velocitatis cursu pertransiit, vt nec adspectum retro deflecteret, nec de sinistro quicquam præter ineuitabilia secum auferret. Pater autem, cui erat singularis, & tenerrimo affectu amabilis, intuens irreuerberatum dulcis filij ad Deum intuitum, frequentibus eum colloquiis attentare, & ad eam, quam putant, seculi honorificentiam vt euigilaret, toto conatu excitare. Prædia spondet, coniugium suadet, ostendit familiam, hortatur ad militiam. Sed quia iam intellexerat, neminem Deo militantem, negotiis secularibus implicandum, nec assumpto semel aratro, retro rursus adspiciendum: patris quidem affectum venerari, sed ante omnia omnipotentis Dei præceptum amplecti. Pro prædiis cœlum, pro coniugio cœlibatum, Angelos pro familia, Dei obsequium reputare pro militia. Adolescentulis verò & coæuis nobilibus iaculari, equitare, venari, cæteraque id genus quotidie suadentibus, & monachum in laico cum derisione reprehendentibus, liberrima grauitate indignari, & respondere, & sapienti consilio Christum magis eis hortari & persuadere: docens ociosum omne illud negotium, quod non commendaret omnipotentis Dei seruitium. Et conuersus ad pauperum suorum notam cateruã, eos concives, eos amplecti familiares, eorum conuentui frequens adesse, & vnumquemque appellans ex nomine, diuisa pietate singulis famulari & prouidere, vnus ipse omnia omnibus esse. Quibus ita iam notus erat, vt misericordia conuersa in consuetudinem, eleemosynam iam non peterent, sed magis vt debitum ab hoc suo stipendiario exigerent. A primæua quippe ætate, adhuc licet positus sub tutore, nunquam calore æstiuali, nunquam frigore prohibitus est hyemali, quin statim vt nudum aut indigentem obuium habuisset, singularem licet tunicam aut dimidiaret, aut integram erogaret. Et cùm à magistris frequens argueretur malè pauperem vestisse, qui de sua non erubesceret nuditate, aut nihil, aut illud beati Iob respondebat. Quia mecum creuit miseratio, & mecum egressa est de vtero matris meæ.

Pater eum inuitat ad ea, quæ mundi sunt.

2. Tim. 2.

Luc. 9.

Pauperes miro studio cõplectitur

Notale lector.

Iob 3.

V. In proficiendo ergo beatus Trudo de virtute in virtutem, multiplicabatur & crescebat in domo Domini, vt palma & cedrus Libani. In cuius ramis pupillus suffugium, vidua, cum affligeretur, protectionis inuenit vmbraculum. Erat enim in hoc vno sanctissimo homine res longè dissimiles videre, mira conuenientia cõcordare: hinc, vt præmisimus, natalium nobilitatem, honorum dignitatem, viuacis ingenij tantam sublimitatem, vt nihil supra. illinc animi humilitatem, habitus abiectionem, vt nihil infra: & hæc omnia, media charitate constrata. Vnum hoc interim ad percurrendam cœpti agonis sui metam, tyroni suo Christus absconderat, quod de literarum scientia adhuc nihil attigerat. Et cum auditet plerunque in Ecclesia sacerdotes castigato ore de scripturis aut disserere, aut aliquid docere, velut sic eorum, quæ ducunt ad Deum, omnino nihil adhuc inchoasset, cœpit tædere, & mœstum animum affligere, reputans quicquid erat, frustra esse, si non & ipse Deum, quem in scripturis Euangelia loquuntur, Prophetæ testantur, legendo mereretur agnoscere. Sapientem venditorem si inuenisset Euangelici consilij sapiens ipse auditor, omnia quæ possidebat, statim ex integro vendidisset, & pretiosam sanctarum scripturarum margaritam sine cunctatione aliqua emisset. Conuersusque ad Deum, clauim omnis scientiæ frequentibus non cessabat suspiriis exorare, quatenus in cubiculum regis inducere, & libri illius signacula sibi dignaretur reserare, cuius clausuram, præter Iesum, nemo dignus inuentus est aperire.

Psal. 91.

Sublimis est & humilis.

Matt. 13.

Cant. 1. & 2.

VI. Eodem ferè tempore, sedatis iam turbinibus persecutionum, quæ à Claudio, sub quo primùm Petrus Romam ingressus est, vsque ad Constantinum Augustum, dici non potest, quanta crudelitate toto orbe detonuerunt, Christiana respublica sub tranquilla pace commodè agebat. Florebat fides nostræ religionis, frequentibus propagata conciliis, præter quod in quibusdam adhuc latibulis sublatrabat murmurium Arrianæ fæcis, adeò vt Paulum Patriarcham Constantinopolitanum, & Cyrum Alexandrinum Episcopum, socios & assertores peruersi dogmatis haberet. Ad huius pestis radices rursus extirpandas, pro pattibus filij, pro Apostolis successerant doctores Catholici, & vinea Domini Sabaoth dilatata propagine, eloquentissimos palmites diffuderat à mari vsque ad mare: vt rarus iam terrarum angulus esset, qui non fidei nostræ instructissimos propugnatores haberet. Sanctissimus Papa Ioannes cùm illo longè incomparabili Gregorio, postea successore suo Romæ, Cunibertus Coloniæ, Austregisilus in Burgundia, Amandus in Aquitania, Audoënus in Neustria, verbo & opere Apostolico insignes habebantur. Venerabilis nihilominus Remaclus Tungrorum Episcopus, fide & sanctitate armatus, pro castris Domini stabat quasi succenturiatus: vir, in quo cum authoritate scientiæ literalis, se infuderat plenitudo gratiæ spiritualis. Lambertus sacerdos & martyr Christi futurus, in clericatus apicem iam profecerat. Innumerabiles præterea alij, suis quisque in locis, vigilanter stabant super custodias gregis sui, & passim suauiter fluebant aromata hortorum Domini. In quorum iam à principio designatus collegio amantissimus Dei adolescens Trudo, cum, vt dictum est, super desiderio literali totus æstuaret, & intentissimæ menti de quotidiana solicitudine nihil relaxaret, ecce descendit super eum Spiritus Domini, in consilio & authoritate huiusmodi.

Floret Ecclesia tranquilla pace.

Viri sanctitate præstãtes, sub quibus S. Trudo floruit.

VII. Quadam nocte dum afflicti corpusculi laborem modico somno recrearet, quo ita leui & castigato plerunq;

Quàm parvtebas-

eo somno vsus sit S. Trudo.

vtebatur, vt dormiens, motu tamen labiorum magis orare putaretur: adest Angelus Domini, & quasi familiarem suum recognoscens, Pax, ait, tibi sit, seruorum Dei deuotissime, inter illius cœlestis curiæ senatores ciuis iam designate. Multipliceturque tibi gratia, quam diffudit in te Spiritus Sanctus ab ipsa infantia. Ego operum tuorum fidele testimonium cogitatus & omnis desiderij tui conscium, ab omnipotenti missus sum authoritate fluctuantem animum tuum roborare, consolari & dirigere. Ne deseras quod cœpisti propositum: eleemosynæ enim tuæ in cœlis iam collocatæ, orationes in odorem suauitatis coram Deo sunt accensæ. Nec diffidas de superuenienti in te gratia, quia in proximo est, vt replearis ea, quam desiderasti, literarum scientia. Quam quo prouisore, quo assequi debeas ministro, tali animaduertes indicio: Surgens, vade ad beatum Remaclum Tungrensem Episcopum, qui non longe abhinc vículo, quem vocant Septemburias, consistit, vir & ipse plenus sanctitate, currum Dominici exercitus aurigans in prudentia & æquitate: Huic enim facta reuelatione, manus Domini quasi præscripsit de omnibus, ad quæ te mittere prædestinauit. Talis autem viri te inclinabis auditorio, subdes magisterio: ab eo vitæ tuæ accipies institutionem, vsque ad videndum omnis consummationis finem. Hac vir Domini accepta consolatione, ædificatus visione, tota statim in conspectu Domini se humiliauit abiectione, tanto seuerius humanam in se castigans infirmitatem, quanto misericordius Dei erga se considerabat fieri pietatem. Complensque eas, quæ deerant, in se Christi passiones, plus gloriabatur de scripto in cœlis suo nomine, quàm quod frueretur Angelica visione. Surgens verò viam, quam doctus erat, arripit, & magistrum, quem tanto authore acceperat, audire vadit.

Angelus ei dormienti apparet.

Remaclus Tungrensis Episcopus.

Psal.118.

INTEREA & gloriosus antistes præuidens aduentum viri Dei ex reuelatione Spiritus Sancti, euocato officio, VIII. Ire, inquit, & charissimo fratri nostro Trudoni, ad nos venienti, occurrite, & qua decet reuerentia ad nos comitatum deducite. Neque enim talis habendus in negligentia, in cuius pectore pariter iam conuenerunt omnis dulcedo & gratia. Nec satis fuit curioso susceptori officium præmisisse, comitatus contuberniali & religiosissimo discipulatu, ipse quoque obuiam se præparat, omnibusque exoccupatum, in chari hospitis obsequium se totum quasi inclinat. Cumq; venientem integra humanitate susciperet, & amplectendus iuuenis sociæ humilitatis memor, reuerentiæ sacerdotali cedens, pedibus eius se demitteret, data dextera cum benedictione erigitur, & frequenti amplexu post oscula ad sedendum attrahitur. Erat autem cernere duo Spiritus Sancti vascula, rorem, quem ex accenso in se diuini amoris igne conceperant, tanta vbertate distillantia, vt & venerabilis Pater super dulcis filij caput integri affectus lachrymas effunderet, ille quoque se nullo modo continere posset, sed totum se in fletum quasi resolueret. Paulum & Antonium de Ægyptiorum eremo conuenisse putares, pia altercatione vtrisque certantibus; & totam penè horam trahentibus, quis de duobus priòr accumberet, loqueretur aliquid, præciperet. Hic vt magistro diuinitus insinuato reuerenter cedebat: ille vt æquali, & quem cœlitus sanctum iam cognouerat, charitatiuè satisfaciebat. In hac sanctissima & laudabili humilitatis contentione, sanctus Pontifex conuersus ad Dominum: Benedictus es, inquit, Domine consolator omnium sperantium in te, qui nos hodie dignatus es in aduentu serui tui visitare. Sit tibi decus & gloria, qui in hoc mortalitatis fictili vase virtutum tuarum thesauros abscondisti, interim licet absconditos, suo tamen tempore reuelandos, & in ornamentum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ constituendos. Et assumpta rursus super suo Trudone prophetia: Benedictus, ait, tu fili mi à Domino, cuius prouidentia cœlis destinatus, misericordia mundo es donatus. Virtute animaberis, sapientia doceberis, & vsque in Euangelicum fidelem seruum crescens, ad parandum Domino plebem perfectam constitueris.

S. Remaclus ei venit obuiam.

Vide vitam S. Pauli eremitæ 10. Ianuar.

S. Remacli de S. Trudone vaticinium.

POST hanc igitur vel ad Deum gratiarum actionem, vel ergà nouum hospitem prophetiæ benedictionem, vtrorunque insimul confessu, beatus Pontifex sic incipit: Audi, ait, vir desiderate, & in perpetuam filiationem adoptate. Audi, inquam, humilitatis meæ ad me factam reuelationem, & recognosce sanctitatis tuæ etiam tibi ostensam visionem. Notum enim mihi fecit Dominus, quid te facere, quove ab initio prædestinauerit mittere. Nonne sic & sic Angelica quiescenti tibi & penè soporato facta est visio? nonne hæc vel illa data solicitudini tuæ consolatio? Et cum de omnibus his Omnipotens manus mihi quasi præscripserit, animaduertere quonam consilium eius te directum voluerit. Surgens igitur, Mediomatricum, vnam de primis Galliarum vrbibus, accedes, in qua venerabilem fratrem & coepiscopum nostrum Glodulphum reperies, virum per omnia dignum sacerdotio, vtpote plenum fide & Spiritu Sancto. Per manus autem eius omnem iuris tui hæreditatem, quæ te manet in hoc Hasbaniensi territorio, contrades Deo & B. Stephano protomartyri, adstipulatione subnixa, quatenus eius interuentu possessionem merearis cœlestium, & videas bona Domini in terra viuentium cum eis, qui de terrenis patrimoniis indeficientem sibi thesaurum in cœlestibus collocauerunt. Nec eris immemor voti, quod vouisti in puericia, (nosti autem) de fundanda in proprio iure ecclesia, & post roboratum traditionis tuæ testamentum postulabis tibi insinuari, quæ aiunt elementa literarum. Aderit autem Spiritus Domini, serui sui desiderio, replens te in omnibus sapientiæ & intellectus priuilegio. Ipse plantabit, ipse rigabit, ipse dabit incrementum, donec per gradus ecclesiasticos proficias vsque in sacerdotium. Debetur enim etiam tibi non modicè Apostolatus gentis huius Hasbanicæ, vt cum verbo docueris, exemplo informaueris, ipse quoque in gaudium Domini tui cum beato Euge inducaris. Hanc vitæ tuæ formam, à Domino Iesu mihi reuelatam, tuæ trado filiationi: ei te assimilabis, & ad perfectum vsque vt peruenias, nihil tardabis. Præterea de animæ tuæ custodia & integritate, de cor poris non violabili virginitate, de formata iam in te omnis virtutis imagine, nihil minus suspectum velim, quàm si nuncietur in vrbibus. Hostis est pro foribus. Neque enim mors tardat, galeata virtus nisi opponitur, intrat. His & huiusmodi documentorum stillicidiis sanctus iuuenis interim lætabatur & germinabat, rigabatur & crescebat, & ad reddendos magistræ plantationis fructus, sentim proficiebat. IX.

Glodulphus Metensis Episcopus.

S. Trudo futurus Hasbaniæ Apostolus.

Matt.25.

Vigilandũ semper contra vitia.

TANTI igitur Pontificis animatus authoritate, roboratus consolatione, dulcis alumnus de reditu properat, X. charus magister lachrymis vix imperat. Visio nisi vrgeret, & imperium Domini vtrunque nisi cogeret, nullatenus vel ad momentum poterant separari, quos vterus charitatis fecerat in vnitatem quasi inuiscerati. Et cum interim abeuntem tota cum reuerentia pontificalis prosequeretur curia, quidam stolidorum (Querulum enim solet esse genus seruorum) cum stultitia moti, tum inimici inuidia stimulati, contracto supercilio indignari, & leui grauitate conqueri: Cur, aiunt, hodie Episcopus hominem incompositum, personam mediocrem, confessu dexteræ, colloquio familiari tantopere voluit honorare? Rarus comes, vestimentorum abiectio, personarum deberet esse discretio. En quo deuenimus, vt peregrina & otiosa paupertas honoretur, domestica & officiosa familiaritas contemnatur? Hunc si qua diuitiarum aut gloriæ, generis aut formæ prærogatiua commendaret, frequens comes, vestis pretiosa ornaret. Sed venerabilis sacerdos, quem vel ex spiritu prophetiæ, vel ex intellectus plenitudine puerorum non poterat detractio latere, accersitos de itinere ægra corripuit grauitate. Væ, ait, vobis cœcum animal, quorum laudes improperium, vituperationes nil nisi virtus sunt. Vos enim estis, quos quasi circa viles occupatos sarcinulas pertransierunt discretio & veritas. Forma, genus, vestis eorum sunt, qui eis aut delectantur, cum habent; aut contristantur, cum non habent. Pars autem mea DOMINVS, quia omnis gloria filiæ regis abintus. Stulta autem insimulatione virum DEI reprehenditis, cui comites Angeli, genus omnes electi, vestis misericordia, diuitiæ paupertas est voluntaria. Mihi verò, inquam, tales honorandi, amplectendi & amandi, vt qui DEVM homini conciliare, clausumque licet cœlum ad distillandam misericordiam verbo solent reserare. Vos potius reprehendendi, & toto miserationis oculo deploran-

S. Trudo cõtemnitur à quibusdam ob habitus vilitatem.

Thren.3.

Psal.44.

Qui homines sint deplorandi.

deplorandi, qui datam homini rationem deperditis, & in bestialem amentiam proprio vitio transi is. Quos nisi correxerit post reatum pœniten ia, zelabitur Dominus pro serui sui iniuria. Hac beatissimi Remacli co.reptione prudenti mutatæ animæ, post beatum virum cum humilitate accelerant, veniam petunt, & impetrant.

X. ORDINATA demum re familiari, dispositâ domo, impedimentorum seculi liber, peregrinationis suæ æquor venerabilis Trudo ingreditur. Videbatur sanè sibi cum beatis quondam illis Patriarchis aliquid iam habere participij, tantaque seipsum consolabatur gratiarum actione, velut si in exilio patriam, apud ignotos affines, charosque iret penates inuisere. Præ nunciatrix interim, vt solet, fama cum de aduentu tanti viri quasi innotuisset, vicatim & de vrbibus confluebant omnis ætas & sexus, nec paruo se reputabat fraudatum, qui non meruisset medicinalis manus eius tactũ. Dulcis ad diuites familiaritas, hilaris ad pauperes liberalitas, infirmorum præterea, longa licet deuiatione, petita visitatio & præstita curatio, festinantem morabantur, fugientem magis quàm abeuntem pia importunitate tenebant & prosequebantur. Manus enim Domini erat cum eo, dirigens in omni loco & negotio: & cum vellet latere, palam cogebatur esse: quia lucernam, quam toto studio volebat absconsam sub modio humilitatis, super candelabrum Ecclesiæ suæ exaltabat consilium diuinitatis. Ferebatur iam tunc per ora Metensium populorum, & de introitu talis ad se hospitis viri familiari suo inter loquendum quotidie pollicebantur, & præeunte affectu, de mora causabantur. Præuiderat econtra etiam ipse sibi suo illo vsitatissimo more, quatenus aduentum suum silentio tegeret, nec quisquam nisi simplex & infermentata conscientia secum intraret: frustransque obseruantium excubias, ciuitatem ingressus, ad nobilem beati Protomartyris accedit ecclesiam, quæ tempore famosæ illius animaduersionis, cum iuxta prophetiam, nec scabelli pedum suorum in multitudine iræ suæ Dominus recordaretur, & persecutione Vandalica gladius eius totas Gallias demeteret, sola circumlabentibus incendiis absque vllius vstionis nota, illæsa permansit. Nam sponte rupto antemurali, turribus & propugnaculis sine vllo impulsu ab radice euulsis, hostis non longe post discessum auditam magis quàm factam ruinam cũ a videret, rediensque instaurata crudelitate sanguini incendia misceret, palam & ipsi pugnatori cognoscibilis beatus Protomartyr super hoc suum oratorium stare videbatur, tota sanctitatis suæ armatura indutus, & ad defendendas gloriosi sanguinis sui reliquias, quæ in eo florebant, paratus. Hanc igitur tantæ authoritatis domum ingressus, quo affectu se effuderit, quàm rationabili obsequio hostiam viuam & placentem seipsum Domino immolauerit, marmora loquebantur, quæ decurrentibus lachrymis quasi irrigabantur. Crucem inprimis, deinde singula orandi loca circumiens, ipsam Hierusalem, quam audiru quondam didicerat tenere, & campos, in quibus martyr lapidatus est, præ oculis se existimabat habere, reputansque secum lapidantium sæuitiam, lapidati constantiam, apertos cœlos, benignum Iesum stantem, & piam auxilij manum pro se laborantibus porrigentem, non poterat auelli, & dulci mixto ploratu, lætitiæ suæ spectaculo fruebatur. Suspransque in cœlum, pretiosæ iamtunc mortis admirator, tanto æstuabat amore martyrij, vt tormentum & causa si adesset, sine cunctatione ad contumeliam pro nomine IESV se ingereret. In hac interim suæ contemplationis suspensus agonia, à curiosis quibusdam spectatoribus denotatur: recognitus & interrogatus, vsque ad Episcopum diuulgatur. Mittuntur statim palatini cum primatu Ecclesiæ, qui euocatum officiali reuerentia ambiant, & ad colloquendum introducant.

§ Trudo Metim pro ficiscitur.

Cupit latere, nec potest.

Thren.2.

§. Stephani non finit in flamati oratorium suu.

Act.7.

XII. POST emensos igitur compendiosi itineris sui labores, tandem vir Dei ad diu desideratum magistrum, venerabilem scilicet * Glodulphum, introducitur, salua dignitate vniuersalis Ecclesiæ, Reginæ illi meritò comparandus, quæ à finibus terræ venit audire sapientiam Salomonis. Qui Glodulphus S Arnulphi, ex Duce quondam Episcopi, & ex Episcopo solitarij, cum fuisset carnalis filius, tertio nihilominus loco eiusdem Episcopatus successor, & paternarum virtutum sanctissimus enitebat æmulator. Statimque primo ad spectu ex operante in se gratia, indissolubili amoris vinculo colligati, in mutuos ruunt amplexus, alter in patrem, alter in filium adoptantur. Et cum in hanc alteritatem vnus duorum animus se quasi transfunderet, mirum dictu, facies beati Trudonis immutatur, & conceptæ in se gratiæ radiis, velut ex repercussione solis, totus illustratur. Non mihi nunc laborandum mutationis huius causas exponere, aut talis illustrationis mysteria aperire. Pleni sunt campi scripturarum, de quibus, etsi minus nobis suppetereret, possemus decerpere, & aliorum labores, nostros vsus facere. Sed ad alia festinanti hoc solum dixisse sufficiat, quia verè filius lucis fuerit, quem non alia, quàm Spiritus Sancti lux illustrauerit. In hac dulcis filij amica contemplatione sanctus Pontifex aliquandiu delectatus, à turba circumfluenti remotum, in secretum colloquium trahit, & de causa aduentus, de itineris qualitate, de omni prorsus euentu curiosus satis prouisor inquirit. Iter (ille respondet) tam tuis, pater orationibus, quàm beati Protomartyris protectione, prosperum. causa autem aduentus, ne præteriremi, quod præcepit Dominus. Annunciante enim inprimis Angelo, & rursus in idipsum reuelationem testificante venerabili Remaclo Tungrorum Episcopo, beatitudinis tuæ jussus sum adire præsentiam, apud te rudimenta mea deponere, & ad lineam tuæ directionis omnes retrò dies meos corrigere. Præterea vt ad commutationem diuinæ centuplicationis omnem hæreditarij fundi mei possessionem, quam in territorio Hasbanensi, loco, qui vocatur Sarchinium, super fluuium Cisindriam possideo, per manus tuæ authoritatis traderem beato protomartyri Stephano, tenore adiecto, quatenus ab hac die & deinceps, tam industria tua, quàm omnes retro diebus futuri huius loci Pontifices teneant, possideant in vsus Ecclesiæ, cui authore Deo præsides, excluso refragatore & omni contradictore. Euocantur deinde ad subscribendum † primates & optimates, & facta solenni donatione, roborata est tota quondam illa ampla & famosa beatissimi Trudonis possessio in Hasbanensi territotio, sanctissimo protomartyri Stephano sub adstipulatione, priuilegio & iuris sanctione. Cuius traditionis ordinem & testamentum ætas non infirmabit, refragator non dissoluet: præsertim cum protomartyre & confessore in vnam cohæreditatem filiorum Dei collatis, & ex participatione charitatis in eandem & æqualem gloriam translatis, terrenæ quoque huius possessionis vtrorumque Ecclesia vna & eadem perpetua confœderatione permansura sit.

*Clodulphũ alij vocant.

3.Reg.10.

Matth. 12.

§ Glodulphus officiose excipit §. Trudonem.

§. Trudo filius lucis appellatur.

Multa legat Ecclesiæ §. Stephani §. Trudo.

† *primatus.*

XIII. CONVERSVS item venerabilis Trudo ad Episcopum suum, Precor, ait, Pater, quatenus supplicantem filium respicias, & affectum, qui quodam veluti fune de tam remotis partibus ad te vsque, me pertraxit, considerata ratione intelligas. Cum enim toto afficerer desiderio, quatenus de literarum, quam desiderabam, scientia occasio se offerret, rursusque obiecta adipiscendi difficultate, tamen à proposito intentissimus animus se non relaxaret, admonitus sum post conditos traditionis meæ libellos, tuo statim vt subderer magisterio, informarer doctrina & exemplo. Cuius informationis ordo literæ vt tint, in omnes preces descendo: quatenus imperfectum meum disciplina arguat, litera ostendat, & quod mihi de me displicet, considerato scripturarum speculo, imago veritatis coërceat & reformet. Præterea & ratio in idipsum suadet, vt post carnalia nostra, quæ seminauimus, spiritualia vestra metamus. Proficias, fili, respondet Episcopus, in omnis scientiæ plenitudinem, vt videas bona, quæ sunt in Hierusalem: quique puerum mox Regem futurum, & sapientiam magis quàm diuitias petentem, vtroque tamen sublimauit, te quoque sapientia impleat, & in pacificum Salomonem ad regendum Ecclesiam suam, oleo vngat lætitiæ, & confortet brachio virtutis suæ. Tradit deinde eum, præsente Ecclesia, in manus cuidam primario, prudenti & religioso cum omni grauitate & diligentia erudiendum, & de publico alendum: ostendens & frequenter ingeminans, qua humilitate docendus, qua esset reuerentia seruiendus, qui nihil aliud esset, nisi virtus: cuius imitabilis vita, doctorum quoque posset esse sufficiens doctrina. Quanti putas, ait, est, vt vir hic præcipuus hac, quam nos æstimamus, delectetur sapientia, cuius vox plus quàm litera,

Cupit literis erudiri.

Psal.117.

3.Reg 3.

Traditur literis imbuendus.

intellectus & operatio plus est, quàm liber aut lectio? Sed iactum in sanctissimo nomine omnis virtutis granum, necesse est inprimis sub disciplina moriatur, & rursus natum litera cum intellectuali fomento oportet vt nutriatur. Nec defuit commendato alumno industria ad requirendum, intellectus ad retinendum: & quicquid magistra lingua plan-
Multum in illis proficit tabat exterius, artifex statim spiritus cum incremento distillatæ gratiæ rigabat interius. Et cum in magistrum quotidie proficeret, tanto discipulatu se comprimebat, vt, quod difficillimum est, & alios anteiret, & gloriam sine nuidia acquireret. Neque verò propter intentissimum Scripturarum studium de certaminis sui palæstra sibimet quicquam relaxare: sed velut si tot adessent incitatores, quot in manibus literæ, indeficientem itineris sui cursum ad Deum dirigere.

ADEST iterum reparatis anfractibus inimica serpens, & rediuiuo capite vires induitur, venena instaurat. Ac XIV.
veluti cùm athletam frequenti palma gloriosum in spectaculo arenæ vsus victoriæ fecit descendere, qui impares viribus sunt, quadam vicissitudine se subiciunt, vt victo vno alter subinducatur, & subacto altero, item alter ad expugnationem valentioris substituatur: quatenus toties quasi renatis pugnatoribus, qui roboris parilitate non vincitur, saltem ex crebra succedentium alternitate superetur: sic in hominum Angelorumque spectaculo, Iesu præsidente, & beato Trudone ad certamen egrediente, cum toto impugnationis suæ manipulo inimici impetus prodit, si fortè molliorem
Satan crebro eum nititur in ruinam impellere. inueniret, quem crebra victoria quasi lassis viribus fatigaret. Nam primò in destructrices fœminæ superbia, secundò in detrahentium puerorum victus iniuria, tertiò nunc pugnacius, frustra tamen, se obiicit, quia ad ferendam tam robusti pectoris patientiam non pertingit. Sed ne demorer auditores, in longum trahendo similitudinem, œconomus, qui & dispensator annonæ publicæ erat, beato viro ad quotidianos sumptus stipendia dispensare solebat: hunc tan-
Oeconomũ incitat aduersus eum. quam ex opportunissima occasione virus illud inimici cum perfudisset, & natis inimicitiis contra innocentissimum iuuenem animasset, nec leuiter conceptam malitiam ferebat, nec facile oti imperabat. Quotidie detrahere, & quoties pestis illa incaluisset, nihil minus expectantem crebris non parcebat obloquiis infamare, † Stabat vir Dei, & recognoscens hanc quoq; technam esse inimici, Dominum pro inimico deprecari: interdum & sedata illa tempestate, per-
† for. Sciebat. Eum S. Trudo beneficiis studet lenire. secutorem beneficiis aggredi, & quoties delinisset, toties sic gratulari, velut si cedente inimico, victor ipse abisset. Sed quia quorundam peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium: quod modo patientia oratoris extinguebat, rursus insania diaboli in miserabilem illum accendebat: quatenus & militi Dei non deesset tentatio, & tentatorem festinata occuparet damnatio. Hoc duorum longè dissimile certamen aliquandiu cum traheretur, ventum est ad clau-
1. Tim. 5. sulam, & more solito captiuus ille euomit blasphemiam. Circumstante multitudine, Quid sibi, inquit, vult aduena iste, vt de remotis terrarum partibus huc ingratus veniret, & desidiosus absque opere, alieno cibario ventri morem gereret? Nunquid aut Hasbania præter solitum † panes dehabet, aut otiosos nemo nisi Metis semper alet? Populus qui
† dehabet, pro non habet. aditabat: Non satis sanè, inquiunt, frater de aduena debaccharis, quem & claritudo generis, & quod vrbi huic frequẽter compertum est, multitudo cõmendat sanctitatis. Aut cur calumniaris de panis eius inopia, cum beato nostro Protomartyri tradiderit, quæ terrarum dominos decerent, patrimonia? Causam si quæris, ea vel maxima est, vt exer-
Psal. 57. ceatur in Scripturis, quas post prima literarum elementa iam inchoauit à Psalmis. Sed cum ad hanc prudenter incantantium vocem surdissima aspis aurem obturaret, & velut draconum calice potato, iterata inuectione, com-
Vide hominis huiusmodi amentiam. plosis manibus, iurgia furori adderet: Imprecor, cum derisione ait, vt cum hic memoriter habuerit Psalterium, pœna in me redundet non alia, quàm dolor dentium. Audiuit Dominus, & prouocatus ad iracundiam, interim tamen serui sui distulit † contumeliam. Annus quoque defluxit, & capacissimus iuuenis secundum operantem in
Videtur deesse † vlcisci. se spiritum, memoriter perfecit Psalterium: dispensatorem verò secundum cor impœnitens, & deuotationem labiorum suorum inuasit dolor dentium. Crescebat indies malum, extendebatur pœna, vt vel ex tormento coge-
Punitur diuinitus ob erectator. retur honorare, quem ex spiritu superbiæ non erubuerat infamare. Vox incondita, manus incontinens, præterea totus homo traditus in interitum, testabantur in eo magis dæmonium, quàm dolorem dentium. Nec requiem t pœna, donec expleta dierum suorum sufficienti malitia, extorqueretur & anima. Audiant hoc vel exemplum vel pœnam, quos nec patientia Dei ad pœnitentiam, nec dilatio adducit ad veniam. Audiant œconomi & dispensatores, & recognoscant se non dominos sed procuratores: comministros non præiudices, discant seruire, non detrahere: humiliari, & non superbire. Audiat & lingua, malum procax & venenatum, stimulus furoris & auriga superbiæ, & discat melius tacere, quàm loqui: orare magis, quàm imprecari. Omnibus in exemplum satis est œconomus vnus, dispensator cum detractione, reprehensor cum superbia, ad pœnitentiam dilatus, non tamen admissus, malum linguæ punctus in vicino dente, dæmoni demum traditus in morte. Hac quoque de inimico accepta victoria, ad eta DEI Trudo de campo certaminis ad seipsum redit, & stupentibus de tali miraculo Episcopo cum tota ciuitate, ipse robur suum cum infirmitate, honorem componebat cum humilitate.

TRANSFERTVR deinde ad liberalium instrumenta artium, iactoque inprimis fundamento Grammaticæ, XV.
Discit artes liberales S. Trudo. mira facilitate superædificat statim totum illud genus scientiæ. Tædio plerunque, vt solet, si afficeretur, solatium sibi Psalmos adhibebat: eos intenta mente ruminabat, & mira alternitate laborando, vires resumebat: elongansque se fugiendo, manebat in solitudine, quia à strepitu & Philosophorum disputatione penna contemplationis
Item Scripturas sacras. sublatus, in remota mentis perseuerabat intentione. Vbi verò ad Ecclesiasticas ventum est scripturas, tanto earum amore ductus est, vt præterita omnia contemneret, & in adipiscendo clericatu, totum se quasi expediret. Ingressus Ecclesiam beatissimi Protomartyris, renunciat scholasticis, manibusque Episcopi sui tonsuratus, exuit
In clerum asseiscitur. laicum, & indutus clericatum, iuratus in CHRISTI bella miles assumitur, & ad expugnandum Pharaonis equitatum, gladio Spiritus Sancti accingitur. Profiliebat interim giganteis, vt ita loquar, passibus per gradus Eccle-
Prouer. 18. siasticos, donec concordi acclamatione omnium peteretur, traheretur ad sacerdotium. Qui iustus, vt scriptum est, sui in primordio accusator, cum admirabili illa mysteriorum perterritus magnitudine, primò resisteret, de-
Initiatur sacerdotio. mum cessit, & composito ad timorem amore, accedit ad quod el gebatur. Cuius sacerdotium non dignitatis præsumptio, sed maximæ humilitatis facta est imitatio: qui nec gradum præsumere, nec aliorum, cùm posset, distulit curam assumere, non sua, sed quæ IESV CHRISTI sunt, quærens: nec sibi, sed patriæ, immo toti orbi
Non quærit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi. genitum se credens. In cuius sanctissimo ordinationis die mater Sion, dilatatis terminis, longos fecit funiculos suos, & in exaltando hunc vnicum filium suum, multitudini prouidit fidelium. In accessu enim eius ad cœnam nuptiarum agni, dotis suæ magna quædam munera statim in eo transfudit, condens in arca pij pectoris tabulas dilectionis, & virgam correctionis, addito ad vtrunque manna admirabilis doctrinæ. Quibus charissimæ matris suæ optimis muneribus fidelis filius ita semper vsus est, vt & omni indigenti ea diuideret, & semper integra
Corporis & animi munditia. ad consepeliendum sibi reseruaret. Aret eloquium, & inualescente materia, ingenium succumbit. Quis enim digne explicet, quanta non tantum corporis, sed & animæ munditia, sancta illa tractauerit, quanta omnis virtutis commendatione illos dies continuauerit? Ieiunia & eleemosynas si loquar, parum est: continentiam & suimet pro CHRISTO contemptum si dixero, quanti hæc sunt? Minima hæc & puerilia eius fuerunt: in his ablactatus,

in his

in his totus est educatus. Gratias tibi bone Iesu, cuius operatiò in seruis tuis inenarrabilis, misericordia est incomprehensibilis.

XVI. MVLTIPLICATIS autem diebus, cum iam in eo esset, vt lucrati talenti sanctissimas merces natiua quoque eius terra experiretur, morum & ætatis iam adepta maturitas, de repatriatione admonebat. Venerabilis quoque Pontifex considerans commendatum alumnum in Euangelicum iam profecisse doctorem, & de multis virtutibus quasi compactum vnum hominem, in prospiciendo de gregis Dominici augmento, accersitum talibus adorsus est: Cum sis, ait, planè fili charissime, secundum datam tibi gratiam desuper, ex omni Sancti Spiritus armario non modicè roboratus, iamque ex officio curæ sacerdotalis scias & possis ex aduerso ascendere, & oppositio pro domo Israel muro, in prælio in die Domini stare, oportet te quoque vnà nobiscum in Dominicæ plantationis vinea laborare: quatenus qui nũc participamur officio, cùm venerit ille Dominus vineæ, participemur & denario. Si enim de commisso arguitur, qui acceptam pecuniam ad mensam Domini non partitur: quanta liberalitatis manu te oportet distribuere, quod luce clarius liquet te tui solius causa non accepisse? & cum præeunte sapientia, ætatem quoque attigeris, ne verearis (quæso) fieri custos vasorum Domini: quæ testibus Angelis hodie tuæ committo filiationi, vt quantoscunque ex errore ad viam conuerteris, totidem sanctificationis vasa Domino ad inhabitandum acquisisse in fidem gratuleris. Quapropter accepta authoritate ab Apostolatu sanctæ huius Metensis Ecclesiæ, accingere in redeundo ad partes Hasbaniæ, quæ magna ex parte adhuc seruit sub idolo, & cultore eget Catholico. Optimam hanc tibi iniunctam velim prouinciam, quatenus vbi abundauit iniquitas & superstitio, abundet fides & Christiana religio. Discant igitur animalia diaboli, te frenante, iugum ferre Domini, vt gustato sale, qui in te est, qui nunc nil nisi barbarum norunt frendere, tandem in dulce Christi melos incipiant verba frangere. Te quoque de te vt admoneam, liber legis semper versetur in ore, rationale imprimatur in pectore: vt iuncta cum omni tua doctrina antiquorum patrum authoritate, ex grauitate vitæ cunctis possis innotescere, quantam omnis boni rationem portes in pectore. Si enim ex beneficio omnia dispensantis Dei, Angeli vocamur, omni studio necesse est scientiã vt custodiamus: vt lex, quæ ex ore sacerdotis requiritur, Angelo interpretante, efficacius exprimatur: & quos ignorantiæ infirmitas deorsum grauat, Angelicæ scientiæ volatus sursum trahat. In augmẽtando præterea populos, nouæ acquisitionis ecclesiam Domino ædificabis, in qua lucrati gregis incrementum proficiat, & cum fructu bonæ operationis, ad omnipotentis pastoris perpetuum ouile vnà cum duce suo tandem perueniat. Nec graueris de nostra interim separatione, quorum affectum tempus non imminuet, locus nullus diuidet donec ex ęternitatis beneficio vna & eadem nos excipiat superni patris mansio. Hæc & huiusmodi prudens magister cum fideli concionatus alumno, dissociabiles condunt libellos, & alter frequenter admonendo, alter libenter audiendo, dum moras nectunt in agendo, iterata benedictione, ingeminatis osculis, vtrorunque lachrymis tandem discessum est.

Ezech 13.
Matt.20.
Hasbania magna ex parte adhuc aliena à fide.
Innotescere actiuè
Malach. 2.
Ibidem.
Mittitur in Hasbaniam ad concionandum

XVII. PROFICISCENTEM autem mixtum genus stipato agmine prosequitur, & impedito tumultu pium sacerdotem ægro affectu mœsta turba inclamant. Egens liberalitatem, dives familiaritatem, infirmus medelam, postremo vnusquisque beneficium, quo vsi erant, non sine fletu inculcando prætendebant. Beata, aiunt, patria, tellus felix, quæ in te recipiendo, damno nostro ditabitur, mœrore consolabitur. Nos extremæ fortunæ prodigium, quibus de semel accepto non conceditur perfrui: aut si recedendum omnino erat, concederetur etiam nobis recedentem te comitari. Enimuerò esset tolerabilius, & in comparatione mali, beneficium reputaremus, si aut inexpertum populus hic non cognouisset, aut post cognitionem cum abeunte transmigrare liceret. Nunc beneficiis nostris alienus possessor gratulabitur: nos genus relictum & populus repudiatus, ad rapinam & miseriam exponemur. Sed pius sacerdos, quem & miseratio super charos conciues, compungebat, nec tamen affectus inclamantium à proposito & iniuncta obedientia deflectebat, optima quæ habebat munera, suis supplicibus diuidit, breuem & salubrem exhortationem, addita benedictione: sicque extremum valedicens, mœstum agmen omnipotenti Domino commendatum dimittit. Laudent alij Curios, & nomina vana Catonum: mirentur de interfectorum sanguine victorias, & captiuas animas vinctis post tergum manibus triumpho additas, fauorabili strepitu theatra vana remugiant. Plus certè his omnibus athleta Dei Trudo in die Consulatus sui, in hac ciuitate Domini virtutum reipublicæ suæ intulit: quem Christianorum viuens & libertimus populus prosequitur, pauperumque suorum consolata turba præcedit, nec alias quàm benignitatis & misericordiæ laudes plaudit. Plus, inquam, intulit, qui nullius vnquam prosperitate fractus est, qui nullius risit aduersa: quem semper inuitum secutus est honor: qui virtutum quadriga inuectus, memoriam sui in benedictione posteris reliquit. Illos autem aliud nil manet, quàm tormentum & ignis. Continuato igitur itinere, Tungrensem deuenitur ad vrbem, quæ omnium Galliæ Belgicæ vrbium quondam vel maxima, vel æqualis; nunc quasi exesa & diruta, Vandalicæ deuastationis omni futuræ ætati perpetuum & fidele nimis monimentum relinquit. Illic charissimum patrem suũ, venerabilem Remaclum Episcopum cum inuenisset, mira vterque alacritate repleti, gaudia sua communicant, & de omni euentu & fortuna alter alterum solita illa sua familiaritate docent & instruunt. Tum verò Episcopus tanti sacerdotis sapientiam & profectum sua lucra reputans, eum in opus Euangelij collegam & quasi commilitonem sibi assumit: & partito curæ pastoralis onere, ecclesias ordinare, & verbum Dei in diœcesi sua iniungit annunciare: vt quoties manus Pontificis pro Israël extensæ cum Moyse grauarentur, toties ex ministerio sacerdotis, tanquam Aaron adminiculante sustentarentur. Et peracto aliquot dierum familiari contubernio, sanctæ animæ post mutuam & sufficientem sui consolationem, ad negotia sua redeunt, ille ad requiescendum cum Maria in cœlestium contemplatione, iste ad laborandum cum Martha in Ecclesiarum solicitudine. Non multo post enim sanctus Episcopus pertæsus secularium tumultuum, abrenunciatis omnibus, in suo Stabulensi monasterio monachum profitetur, ibique secum habitans, S. Theodardum, postea Christi martyrem futurum, in Episcopatu successorem habuit.

Quam charus fuerit Metensibus S. Trudo.
Redit ad Tungrẽsem vrbem incolumis.
Exod.17.
Luc.10.
S Remaclus monachum profitetur, eiq; S Theodardus succedit.

XVIII CVM præteritur intereà territorium, viculus quidam fatigato & ieiunis attenuato homini Dei officiosum satis præbet hospitium Humanitate ducta tota illa rusticana, sed fidelis multitudo, obuiam prodit, vnusquisque pro se, omnes autem in communi vnius salrem noctis cohabitationem vt mereantur, pro beneficio petunt & impetrant. Ingressus ad officiosos hospites, solita illa sua consuetudine inprimis de diuite vena exhortationum deducit fluenta, & irrigans prata mentium, diem trahit vsque in occasum. Vnus, qui vel potentior, vel erga cultum Dei religiosior, cæteris imperitabat, fusa prece obtinet, vt recedente multitudine, secum in domum declinet, epuletur, & pernoctet. Hortus mansioni erat contiguus, arborum proceritate in nemus excrescens, qui à fructu deducto nomine, pomarium vt appelletur, vsus obtinuit. In eo lectulus, quali solebat vti, non mollitie blandiens, sed somno vix consentiens, vt sibi paretur imperat, vel propter declinandos æstiui illius tunc temporis parum mediatos calores, vel vt orantem sua remota solitudo iuuaret. Et iam nocte mediante hora declinabat, cum de thesauris omnipotentis Dei miraculum ostẽditur rarum & celebre, & ad commendandam tanti viri sanctitatem, omnibus retro seculis sufficientissimum. Lux enim illa cœlestis, quæ sine vllo sui detrimento sola lucet in tenebris, super eum incanduit, & diuisa ad magnitudinem phati partim ad pedes, partim ad caput, totum hominem, depulsa illa caligine, mirabiliter illustrauit: nec ad horam, sed maxima ex parte noctis, cum eo perdurauit. Mulier hospita primo gulicinio excita, subitæ lucis terrore concutitur, plusque suspicans periculum, quam sperans miraculum, lectulo excutitur: foribus reseratis, domum festina egre-

Ioann 1.
Lux cœlitus fusa, inmitere cernitur S. Trudoni.

ditur. Neque enim ad morem luminarium, qualia ductili cera artifex manus solet effigiare, lux illa erat: sed ignito iubare Solis quoque, cum in virtute sua lucet, superans claritatem, non vnius sanctæ requietionis mansionem, sed & totam circumquaque illustrabat regionem. Recuperato spiritu, & hospitæ sanctitatis mulier rememorata, maritum quoque statu elicit, & ad participandum de visione talis miraculi secum pertrahit. Stupore suo vterque ædificati, miraculo aliquandiu consolati, accepta beneficia mira cum alacritate hi in domum suam reportant, vir Domini ad palæstram suam se erigit: residuumque noctis vigiliæ & orationi dedicans, labium ab oratione, mentem non relaxabat à cõtemplatione. O virum omni virtutum præconio laudabilem, cuius sanctitatem cœlum loquitur, lux incircumscripta testatur. Quem etsi curuæ in terris animæ, & cœlestium inanes non possumus imitari, vtinam suo cum auxilio dignè saltem valeamus admirari. Mane in lucem sole nato redibat, & vir Domini de profectione parabat. Adest rursus tota illa multitudo, hospites inprimis cum grege domestico, & ordinata quasi obsidione, cogunt magis quàm postulant, diem quoque illam apud se vt continuet, pretium hospitij docendo turbam recompenset. Volens vincitur, & benedicens Dominum de feruore Christianæ religionis, omnibus se exoccupat, vnam diem totum se multitudini donat. Bibebant omnes de spirituali, & emendatæ animæ ad fidem roborabantur, & omnipotenti Domino reconciliabantur. Inter cæteta admonitus ab hospite beneficij, filium eius nuper natum catechizat, & allata aqua ipse sanct ficat, ipse immergit & baptizat. Has sanctitatis suæ gazas diuidendo totam diem cum continuasset, persoluto iam fœnore, viculum optimis muneribus ditatum relinquit, consolatis omnibus vitæ suæ se reddidit. Populus non immemores beneficij, locum in quo lux illa resplenduit, in memoriam eius oratorio dedicant, vicum quoque deriuato vocabulo, Trudonecas, appellatum, filiis suis in omnem retro progeniem sic nominandum hæreditariè relinquunt. Plurimis præterea, & penè innumerabilibus sanctitatis suæ monimentis illud reditus sui iter cum illustrauerit, hoc vnum ideo notum, quia publicum: de cæteris secreti obumbratione notitiam ipse suppressit. Hæc de glorioso Christi sacerdote habui hodie quæ dicerem: cætera audietis commodius, si, quæ supersunt, alio aggrediamur principio, & dicendi munus aliquanto interim raparemus silentio.

Oratorium conditur eo loco, vbi visa lux fuit.

LIBER SECVNDVS.

Cupidissimè excipitur à suis.

I. POSTERA lux oritur, multò gratissima patriæ: quæ post fastidiosi desiderij moras, expectatissimi sui Trudonis aduentum ministra fama cum cognouisset, noua induitur lætitia, & mutata facie, in occursum progreditur. Domus omnis, municipia, vici, certantibus studiis cum coniugibus & liberorum agmine, vno officio indiscreto affectu se in obuiam eiciunt. Satis autem tardus ætate, aut morbo confectus, quem desiderium non expediret, aut amor recepti patroni occursui non præpararet. Benedictionem omnes flagitant, tactum requirunt. Sufficit postremo multitudini, vel comitatui interesse, vel viuæ vocis eius efficaciam audire. Hoc amicæ plebis tumultuario affectu in suum Sarchinium inuehitur: ibi vna misericordia omnibus compatiens, alios castigatione emendat, alios consolatione roborat. omnes postremò benedictione confirmat. Præfectoriæ nihilominus dignitatis sublimitas, & consanguineorum eius nobile & religiosum genus, dies omnes & noctes cum eo continuant, & exoptatæ eius receptioni studiosum contubernium exhibent. Requiescebat enim in eo viuificans ille Spiritus Sanctus ad instar Apostolicæ conformationis, ita vt nec conscientiæ deesset authoritas, nec literis doctrina, & quoties ratio exposceret, statim miraculum ex meritis coruscaret, Multiplicabantur interim sata Euangelij, & crescente religione, nouus quotidie populus ad Ecclesiarum cassta conuolabat, & lucratæ animæ in vnitate fidei componebantur.

Multos cõuertit ad Dominum.

II. TVM verò in quotidiana religiosæ multitudinis augmentatione plurimum delectatus, optimum factu arbitratur, Christiano exercitui cœnobiale vallum erigere, vbi cum impugnante se inimico, fide magis quàm iaculo, oratione quàm gladio, dimicaret. Et noti non immemor præsidij, ad Christum conuertitur, cooperationis beneficium vt præstet, deprecatur. Recolens etiam voti suæ illius quondam puerilitatis, & quia periculose vouetur, quod post votum nõ redditur, concepta authoritate lineam iacit fundandæ ecclesiæ: in id operis tota animum defigit intentione. Rogatus Dominus, vt semper, indefesso laboratori suo se exhibet, & felici successu artem diuigit vsque in perfecti operis consummationem. Dedicata ad votum ecclesia per beatum Theodardum, sanctissimi martyris Quintini, necnon & gloriosi Rhemorum Archipræsulis Remigij memoriæ titulatur, reliquiis honoratur: vt quos pro suis meritis receperat cœlum, domus quoque vnius veneraretur obsequium. Dote dehinc sufficienti ex collatione adiecta, fidelis multitudo adunatur, cœnobium beati Trudonis, seipso authore inchoatur, quo etiam tempore Floriacense sancti Benedicti cœnobium, à Leodebodo Abbate fundatur. Ingrediuntur illuc palatina dignitas & curialium fastus, cum paupere & ex seruitio conuertente, portat iugum Domini, nec discreuit sancta animalia diuitiarum aut paupertatis conditio, quæ ad seruitium omnipotentis Dei charitatiua iugauit religio. Multi præterea nobilium, filios cum patrimoniis in commutationem supernæ hæreditatis ibidem deuouerunt, felices sub talis doctoris magisterio, qui nil præter cœlestia, nil docebat aliud, quàm spretis carnalibus ambire spiritualia. Cuius omnis sermo sufficienti sale conditus, & in nationes eloquij eruditionem diffundens, multos ad Deum præmisit, innumerabiles ad sequendam magistri viam informauit. Factumque est, vt qui spreta quondam maritantium iugali copula, hæreditate relicta, puer adhuc continentiæ se deuouerat, in cælibatus sui testimonium pro coniuge ecclesiam, pro hæreditate Christum susciperet, & quantoscunque instituendos acciperet, totidem quasi spirituales masculos tabernaculo generaret. Qui cum, vt frequens iam dictum est, suimet secretum magis, quàm notitiam: contemptum, quam honorem semper elegerit, inuito ramen illo & tanquam reclamante, qualis fuerit, omnipotens Dominus in sole posuit.

Templum condit, vt adhuc puer vouerat.

Initia monasterij S. Trudonis, itéque Floriacensis.

Vouet Deo castitatem adhuc puer.

III. PAROCHIAM supplicantem aliquando visitaturus, clericorum stipatus agmine, itineris laborem & corpusculi imbecillitatem vehiculo vt leuaret, multis precibus vix obtinuerunt: cum subitò itineri infestus satis viator accrescit, & furem, quod erat, tota arte dissimulans, inhæret agmini, iungitur contubernio, hospitio participat. Sacerdos ad quod venerat, solicitus, exhibita castigata exhortatione, ad ficatæ plebi de more Missam celebrare ingreditur. Occupatis custodibus, vtpote qui magistri doctrinæ magis, quàm animalium officio, solebant inuigilare, officiosus ille latro malitiam præsumit, & iumentum, quo senior sedere consueuerat, arripiens interim euadit. Expleto negotio, amissio vehiculi agnoscitur. Dissimulantibus cunctis, vnus præsumpta authoritate, rei familiaris damnum cum querimonia in notitiam sacerdotis perducit. Ille nihil motus, magis autem, vt semper, inter damna hilarior, Patientia, ait, opus est, magisque peccatum deflendum, quam damnum. Aut cur quis queratur de vehiculo, cum æque omnia in manu Domini sint, sicut iumentum, ita & homo? Nec diu intercessit, cum furti reus, captiuante inimico possessus, pessimo possessore stimulatur, multis tormentis ad ipsam penè mortem cruciatur: & præsumpta in seipsum accusatione, damnum beati Trudonis, causam suæ fatetur inuasionis, eum per omnia protestans Dei seruum & amicum, cui vel in rebus minimis cœlestis deseruiret vindicta. Et cum à parentibus miserabilis illa captiuitas ferro quoque vincta traheretur, inimicus sacerdotis timens authoritatem, delitescere cupiebat, suæque possessionis miserrimum vas conquassando dissipabat. Impeditus multitudine, nodositate coopertus, tandem quasi ad tribunal vterque possessor & possessus pertrahuntur, ille perpetuæ damnandus captiuitati, iste necessariæ reddendus libertati. Rogatus sacerdos, miseratione, qua semper totus in Domino redundabat, flectitur, fugientibus quasi periculum aliis, ipse

Fur tollit beati viri equum.

Vltio cœlestis furẽ persequitur.

ipse accedit, manu blanda os, faciem, & caput furiosi attrectat, & frequenti totum hominem depingens signaculo, in remoto sacrario secum componit: ibi celebri oratione cælo defixus, imperiosa authoritate inimicum eiicit, & liberatam animam Ecclesiæ conuentui reconsignat. Emendatus homo ei reddit gratias, & reliquum vitæ suæ tempus ex doctrina liberatoris sui religione castigat. Hoc primum beati Trudonis miraculum enituit, postquam ex peregrinatione sua Sarchinium reuiit. Quo tota vicinia quasi prægustato tanta deinceps auiditate desiderio satisfaciebant, vt quotidie indiscretum agmen conflueret, & oblita potestatis dignitas secularis, religiosa fide ad doctrinam excuba-ret sacerdotis. Satis honoratu , & inter suos spectabilis, cuius vel fides mereretur, vel importunitas extorqueret, vt petitioni condescendens, domum suam visitaret, familiam benediceret. Nec defuêre quidam, ad quos cum religione postulantium victus descenderet, inter cætera etiam miraculis illustrarentur. Curat fuit à dæmone arreptum.

IV. VIR illustris, nec minus religione, quam opibus clarus, coniugem habens similem moribus & conuersatione, frequenti & supplicatoria legatione coactum hominem Dei, ad sanctificandam mansionem suam, de monasterio extrahere laborabat. Quem cum amicum haberet pro morum honestate, consanguinitas quoque ad nodum familiaritatis accesserat. Petitionem cum sine molestia recusare non valeret, data die, cum religioso discipulatu egreditur, expleto itinere peruenitur. Aduenienti competens & officiosa mansio præparatur, sumptus extruitur: quanto hospes sanctior, tanto minori impensa, vtpote, vbi plus animæ satietas, quã corporis refectio requirebatur. Diffamatum de aduentu tota prouincia præcesserat, porticus cum atriis suis vix sufficiebant receptui multitudinis. Mansionem totam perpetua aquæ sterilitas damnauerat, nec nisi aliunde petita vsui proderat. Agro & pecude domus abundans, aquæ penuria affligebatur. Ingressus senior, doctrinam incipit, & studiosis auditoribus in vsque vesperam exhortationis refectionem trahit. Recedente frequentia, famulantium grege circa negocia partito labore occupato, ipse cũ leni deambulatione diurnæ fatigationi medetur. Et considerata loci opportuna amœnitate, Habilis, inquit hospitibus: habitatio hæc, & quam situs ipse commendaret, si non aquæ penuria iniuriam irrogasset. Quo respondente, Etiam domine: misertus incommodi mansionis, virgam, quam ex occasione manu gerebat, terræ defigit, illa nimirum vsus fiducia, qua apud conditorem omnium Deum, quicquid collibuisset, fusa prece obtinere solebat. Retractam ad se virgam statim fons irriguissimus, & in amnem sufficiens, subsequitur: quo potata plebecula, vsque in hodiernum diem fons S. Trudonis vt appelletur obtinuit. Sicque soluta mercede hospitii, duplici bono rure consolato, in crastino monasterio se restituit. Et ne vetustas memoriæ inuideret, hospes ille paterfamilias, fauente multitudine, oratorium nomini eius erigit: in quo adhuc ad inuocationem viri Dei, infirmantium recuperat vires debilitas, fortium sanitas roboratur. Totum præterea rus Amburia, mutatis literarum penultimis, quasi Ambullia, hoc est, amne bulliens, posteritati vocabulum fecit. Prolixè admodũ coadiuuatur. Facilime elicit fontem è terra. Fons S. Trudonis.

V. VNVM adhuc ex plurimis hospitalitatis eius monimentum referam, vt ex his lector possit agnoscere, nullum vnquam eius hospitium sine miraculo remansisse. Domestica enim eius & quotidiana, quæ sui multitudine renascentes quoque humeros fatigare possent, melius arbitror diuinitati commendare, quam parum loqui. Gothmundus quidam bene ingenuus, cuius etiam claros natales religio clariores reddiderat, præsumpta spe obtinendi, visitationem eius solicitabat. Filium ex legitima copula vxor ei genuerat, quem rogatus sacerdos baptismate regenerauerat. Vtrunque consentiens fidei, aduentum non renuit: vnam diem beneficium eis facit. Illustrata domo, erudita familia, de reditu paranti hospes, Verrem, ait, pater tibi deuoueram: sed absentia muneri, feritas voto inuident. Grege recusato, pastores negligit, saltu vtitur: possessores ne simus, facit. Adde hospitibus beneficium, votum quod ex fide vouimus, ne pereat, sed authoritate tua mutatum pecus, vsui tuo famuletur. Beneuolentiæ, senior respondet, ex me gratia: voto autẽ merces à Domino recompensabitur: cuius imperium faciet, vt mutata feritas, in obsequium seruorum tuorum transeat. Erogata benedictione, ad monasterium reuersus, ecce votiuum illud pecus in foribus tanta mutatum mansuetudine, vt & manu delectaretur, nec vltra abesse vellet. Parum id videatur eis, qui nil nisi elementorum concussiones, & mutatas in contrarium naturas rerum, miracula reputant. Mihi certè nihil minus in hoc, quã in cæteris omnibus factis suis vir Dei est mirabilis. Si enim ipse summus opifex Deus in omnibus creatis æquè est mirabilis, vt in Angelo, sic in verme: vt in camelo, sic & in culice: cur non & electos eius æque mirabiles prædicemus, sicut hominum morbis medicantes, ita & bestiarum feritati imperantes? Mansuescit subito pecus indomitum.

VI. Qui cum imbecillia vix membra portare valeret, vtpote quæ ex quotidiano spiritus labore quasi in pilam attriuerat, nescio quid tamen semper in seipso vindicabat, & quasi exquisito tormento ipse se persequebatur. Et cum plerunque, vt solet, à religiosis quibuldam, suimet vt misereretur, & pœnam, quam sibi conscíuerat, vel modice vt temperaret, rogaretur: Omnes vos, aiebat, consolatores onerosi, & amici non bene misericordes. Si enim Apostolus tribulationem super tribulationem, spem super spem ædificabat, dicens: Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit: quanta putatis perseuerantia elaborandum, vt tribulatione & spe perueniamus ad certamen illud legitimum, sine quo non coronatur ipse Doctor gentium? Habebat autem vsitatissimum memorias Sanctorum frequentare, eas circumeundo debilitati leuamen facere, & quasi ocium laborem itineris reputare. Quod tamen tanta celabat industria, vt die dissimulans, nocti semper magis se crederet, aliisque diurnum tædium nocturna quiete cõsolantibus, solus ipse & sine arbitris fatigatione sua perfrueretur. Fundus erat, cui Falmio vetustas vocabulum indidit, & in eo memoria beati Martini, tribus ferme millibus à Sarchinio disparatus. Alius similiter viculus Septemburias, pari distans spatio, beatæ virginis Genouefæ nomini titulatus. Hos partito labore ita sibi æquauerat, vt alternatis noctium vicibus, nũc hunc, nunc illum inuiseret, nec vlla nox prorsus præteriret, quin alterutrum frequentaret. Expleta psalmorum melodia, mactato seipso sufficienti holocausto, die præuenta domum se referebat, ne aut fauor bonum conscientiæ respergeret, aut alium, quam Christum, occulti sui testem lux orta admitteret. O seruorum Dei constantiam! ô robur de cælo, in vasculis humanæ huius infirmitatis perdurantissimum! Quis vnquam speraret, cui aliquando persuaderi posset, hominem cum ætate, tum quotidiano sui-met cruciatu affectum, tantum laborem posse continuare, quantum delicate & sibimet viuentes seculi huius consolatæ personæ, vix aut nullo modo auderent præsumere? Ille quem bidua, aut plerunque triduana affecêre ieiunia, cui raro aut nunquam molliori stratu somnus irrepsit, qui seipso persecutore indeficientes pro nomine Iesu cruces sibi adsciuerat, vsque ad vltimam tamen huius necessitatis diem ex auxilio supernæ manus perdurauit, & impositum ceruici iugum ad vsque consummatam Ecclesiastici agri lineam sine vllo defecta portauit. Qui (quod tamen pace Sanctorum omnium dixerim, nihil minus à magnis martyribus cælesti illi calatho intulit: cui etsi, iam pacata, & in vnitatem fidei composita Ecclesia, tyrannus defuerit, ad lilia tamen confessionis, seipso tormentante, sufficientes martyrii rosas addidit. Qui enim ex charitate Dei animam suam sic odio habuit, qui nullo impugnante sic pugnauit, persecutorem si ratio obtulisset, quis vnquam pugnacius restitisset? quis gloriosius triumphasset? Nec carebit martyris præmio, cui affectus non defuit, cum satis constet, quia quod multi olim subiêrũt ex necessitate, iste semper portauerit ex voluntate. Rigidus est domitor corporis sui S. Trudo. 2. Tim. 2. Nota hic de Sanctorum veneratione & inuocatione. Magna laborum tolerantia.

VII. APPENDEBANT interea in cælo festes Angeli labores præliantis conciuis sui, & circa finem certaminis occupato, ipsa imperialis maiestas Deus immortalitatis nectebat coronam: & cum sub graui dierum & æstus pondere penè graua- Valde cupit dissolui.

Psalm. 41. Mortē suā præuidet. Nouū cruciatū addit corpori.

grauaretur, & desiderio remuneratoris sui totus æstuaret, bis & ter inclamans Iesum, dicens, Quando veniam & apparebo ante faciem tuam Domine misericordissime? statim consolatur, & de vicina die & hora obitus sui præmonetur. Mutatus statim in quandam exhilarati spiritus nouam lætitiam, discipulos conuocat, iucunditate sua exposita, omnium animos tristi mœrore saucios reddidit. Tum vero de reposita sibi corona iustitiæ iam certissimus, quosdam fatigationis eculeos præter consuetum sibi addere, in his totus suspensus, ipsum modicum, qui supererat, vitalem calorem mortificare. Acceffit etiam volenti infirmitatis languor, quo pressus senior, lecto decubuit: & cum per omnes horas quasi moreretur, hanc, qua seculi huius homines seipsos consolantur, sanitatem tanta abiectione reprehendebat, vt videretur dicere cum Apostolo: Quando enim infirmor, tunc fortior sum & potens, & iterum: Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Arebant membra languore, & superducta cute, rigentibus neruis, consumpta caro figmentum hominis vix prætendebat. Applicabatur interim & hora transplantationis ad radicem sanctissimæ arboris, & cupientem dissolui, & iam cum Christo esse, discipulorum tamen gemitus, & querulosa, ne se desereret, supplicatio morabantur. Defecerat iam penè spiritus, anhelabat in mortem, animamque expectantibus Angelis reddere gestiens, consolabatur suos, ipsumque residuum, & vix in ore palpitantem vitæ motum, admonitioni & doctrinæ expectantium totum impertiebatur. De contemptu mundi, de amore Dei quandam viuæ vocis efficaciam lingua moriens tamen exprimebat. Assidebant continuè lectulo venerabiles sacerdotes cum religiosissimo monachorum cœtu, hoc vno mœstas lachrymas alternatim consolantes, quod magistrum non amitterent, sed magis ad Deum præmitterent. Et facta hora, allatis viuificis mysteriorum sacramentis participat, & reiectis oculis, ne circa exteriora hæc amplius occuparentur, concines sanctorum choros aduenisse recognoscit. Tum verò protensis manibus toto corpusculo in obuiam chari exercitus erecto, ingeminato signaculo Crucis, Dirige, inquiens, Domine viam famuli tui in conspectu tuo: in manus Saluatoris caput reclinauit, & immeritus mori, obdormiuit. Obdormiuit plane ad cuius memoriam vsque hodie in testimonium glorificati hominis tot & tanta cernimus miracula coruscare, vt nunc demum credatur viuere, quem ipsa vita Deus tam mirabiliter non cessat illustrare. Qua illustratione cum non tantum terra, sed & omne mare iam repletum sit, felix quodammodo ante alia sancta Sarchiniensis Ecclesia, quæ quod vniuersitati credentium spe sufficit, re ipsa sola retines, seruas, & possides. Nil rerum damna, nil ruinæ ligni aut lapidum oberunt: solus Trudo cum omni labentis orbis ruina comparatus, præponderat & maior est. Filii enim eius, vt scriptum est, propter eum in æternum manent, & domus non derelinquetur. Cuius ducatu, qui hîc non habemus manentem ciuitatem, vtinam ad illam peruenimus hæreditatem, in qua cum cohæredibus filii Dei verè iam viuens gloriatur, respiciens se venerantes, & adiuuans inter quæcunque illa sint pericula, pro amore suo perdurantes. Obiit sanè sanctus Trudo nono Calendas Decembris, Romæ octuagesimoquinto Papa Sergio, Traiecti præsidente sancto Lamberto Francis dominante Theoderico, illustris Reginæ Bathildis filio: post quem Regibus solo nomine præsidentibus, potestas & gubernaculum regni penes Maiores domus cœpit haberi.

Cōsolatur suos discipulos sub mortem.

Sub mortē munit se sacramentis.

Ad Christū proficiscitur.

Eccl. 44. *Hebr.* 13.

Maiores domus alii magistros equitū, alii præfectos palatij vocant.

VII.

FVNVS de more compositum, in dilectæ habitationis suæ testatam & bene hæredem Ecclesiam infertur, & circumstipatos psallentium choros tota suorum turba comitatur. Cuius ad Christum felix & liber transitus dum sanctorum omnium fit in cælo festiua lætitia, quodam pii mœroris nubilo totum, vt ita loquar, cooperuit mundum. Tota ad exequias prouincia conuenerat, parumque religiosus †, quem causa aut occupatio aliqua remoratetur, quin neglectis omnibus ad tanti sui patroni depositionem se exoccuparet. Pauperum maxime collecta, tunc verè orphana, & languentium inconsolatus populus præsumptiua authoritate, fusa in Deum querimonia, se nutritium, se solatium amisisse querebantur. Pendebant ex feretro, & accepta quondam beneficia religiosa inclamatione quasi imprecabant. His portitoribus ante aram sanctorum Quintini & Remigii, quam ipse à principio fundauerat, delatus, tota cum reuerentia terræ commendatur, felicior, iuxta magnum oratorem, ciuium lachrymis, quam quisquam gaudiis suis: qui vel hoc vno punit inuidiam, quod tantum ei mors contulit ad gloriam, vt vel in extremo depositionis suæ die nemo sit, qui dubitet Angelorum adfuisse præsentiam. Nam inter agendum, necdum expleto sepulcrali aggere, dulcissimus Dominus Iesus super compositam probatissimi militis sui glebam, illius inenarrabilis suæ sum in conspectu Domini adoleuerit, cuius funeri ipsa maiestas in tanta dulcedine se superfuderit. Quæ scilicet dulcedo, qualem oculus non vidit, cor nullum excogitauit, sicut fumus aromatum ab incenso igne ascendens, totam repleuit Ecclesiam, tanta comitante caligine, vt è vicino positum quis non agnosceret fratrem suum. Nec ad momentum, sed per vnius ferè horæ spatium perduauit, donec temperato stupore, populus versa vice pro exequiali planctu laudes mutarent, & de cuius corporali prius flebant absentia, cælesti attestante ministerio, de perpetua spiritus exultarent præsentia. Verè pius, verè ineffabilis Dominus, qui odorem electorum suorum, de quo Apostolus glorians. Christi, ait, bonus odor sumus in omni loco, tali pietate remunerat, & dulcis ipse dulcedini eorum quasi respondet; dum præter depositum, quod in illam diem iustus iudex reseruat, interim tamen ex cælesti sua fragrantia nobis merita eorum sic commendat. Vnde in Canticis Canticorum sancta Ecclesia, Cum esset inquit, Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum: quia membris cum capite suo Christo in secreti cælestis requie & quasi accubitu compositis, virtutes sanctorum magnæ suauitatis quædam gaudia nobis administrant. Qui sicut lilium florentes ante conspectum Domini, ex admirabili illo odore sui ballami medicinale mundo porrigunt antidotum, sanantes languidos, mortuos viuificantes, nascentibus incommodis vbique se opponentes.

videtur deesse † putabatur, aut aliquid tale.

Sepultura eius.

Præclarum miraculum

En vt Deus honestat funus sancti viri.

2. *Cor.* 2. 2. *Tim.* 1. *Cant.* 1.

IX.

SVSCITABANTVR interim noua quædam miracnla ad tumulum in Christo soporati beati viri, ita vt pene dies nulla præteriret, quin immortalitatis suæ certissimum & fidele monimentum mœrenti Ecclesiæ in consolationem relinqueret. Et iam gloriosæ depositionis eius tricesima dies aderat, vnusquisque certantibus studiis, quæ solent, exequialia charo funeri præparabant. Erat inter cæteros fœmina quædam Vualda nomine, honeste religiosa, quæ ex doctrina viri Dei in virtutem olim cum profecisset, in familiaritatem quoque venerat, obsequio frequens adhærebat. Hæc super amisso patrono impatientissimi doloris nullum admittens solatium, more Euangelicarum fœminarum, vulnerata charitate, cum cereis & thymiamateriis se exhibuit, monumentum illud visitare pertexit, primaque viuentem spiritum in mortuis ossibus inuenire promeruit. Veniens enim ad Ecclesiam, foribus obseratis impeditum cernens introitum, mœrore statim cum fletu appenso, manibus in cælum porrectis, O sanctissime, inquit, Trudo, quandiu te viuum habere meruimus, fores huius basilicæ semper apertas habuimus. Inuidit fortuna commodo, beneficium mors abstulit. Te sublato, frustra iam venimus, obsequium feruentes intrare nequimus. Mira velocitas. Adhuc verba in ore loquentis voluebantur, cum inclamatus sanctus Dei, quasi leo apertis obdormiens oculis, supplici suæ mirabiliter se exhibuit. Nam diruptis seris repagulo abiecto, repente veluti à vehementissimo turbine repercussæ sunt ianuæ, & appulerunt se portæ parietibus impulsæ. Quanta igitur, putatis, pietatis felicitate peccatis hominum clausos cœlos potest reserare, ad cuius sanctissimi nominis inuocationem natura vim pati cogitur, & non ferrum, non clausura lignorum officialem seruant modum? Cuius apud omnipotentem efficax potentia miseriis suorum compatiatur, peccati dirumpat nodos, & introitum ad illud summæ æternitatis tabernaculum rogata nobis

Multa miracula fiunt ad monumentū eius

Matt. 21. *Marc.* 16.

Magno miraculo diuinitus reserātur fores templi.

nobis obtineat. Consolata satis mulier, expleto officio, propter quod venerat, fidelissima miraculorum testis regreditur, nomen Domini magnificans, & meritum verè cum Deo viuentis Trudonis, sine cunctatione aliqua prædicans.

X. Et cum ad tantum omnipotentis Dei circa charissimi sui glebam respectum miraculorum vox toti penè orbi quasi intonuisset Germaniæ & Gallorum populus religione ductus confluebat, & sub tali defensore se committebat. Quapropter & gloriosus ille Pipinus Maior domus, filius Ansigisi & Carolidarum principium, vna cum Francorum primatu, & curialium optimatibus gratia orandi ad propitiabile illud viri Dei sepulcrum peruectus est. Vbi etiam in testimonium piæ deuotionis facta solenni donatione, quicquid in villa Ekinsala, quæ tunc fiscus publicus erat, possidere videbatur, contradidit. Similiter & aliam villam, pago Campaniæ sitam, nomine Ham, in vsus seruorũ Dei inibi militantium deuote sub charta & teste condonauit. Venerabilis quoque eius coniunx Plectrudis, omnis religionis sufficiens monimentum, quanta se inibi deuotione deposuerit, largitiones eius in testimonium sunt. Quæ et ipsa regale suum aurum in recompensationem æternæ mercedis appendẽs, vocatis artificibus, altare sanctissimi patris auro & gemmis decorabile reddidit. Hæc erga milites tuos, Christe gratia: ista est retributio, vt post mortem cinis facti, seruiantur à regibus, qui viuentes pro nomine tuo seruierunt pauperibus: fiantq; potestatum seculi apud te recõciliatores, qui contempta mundi dignitate, humilitatis tuæ se exhibuerunt imitatores.

Pipinus princeps multa largitur monasterio S. Trudonis.

Altare eius Plectrudis ornat auro & gemmis.

XI. Accrescit ad materiam miraculorum quidam Hartfridus, vir inter suos præcipuus, & carnis consanguinitate beato Trudoni coniunctus. Quem in familiaritatem assumptum, vir Dei castigata exhortatione sub promissione quondam obligauerat, nunquam coniugali alligandum copula, sed magis sub cælibatu professum, virginitatis suæ munus Domino conseruaturum. Consensit interim, non amore, quem gratia remunerat: sed timore, quem iustitia punire solet. Assumpto de medio venerabili patre, homo non bene religiosus, quasi iam adepta libertate, terminum promissionis egreditur, coniugium postulat, parat vxorari. Dote cumulata, composito sumptu, nuptialis consummatur copula, promissionis de conseruanda virginitate nulla recordatio. Nox reddita somnum facit, cum ecce vir Dei, tota sanctitatis suæ coopertus authoritate, terribiliter ingreditur, tactum hominem taliter increpans: Cur, inquit, neglecto imperio, violata fide, promissi immemor, vxorem ducere non timuisti? Sed quàm frustra non tuum negocium assumpseris, vel ex hoc intellige, quamuis vxoratus, semper tamen eris sine sobole, neque proficiet in hæredẽ germen inobedientiæ. Addit deinde pœnam, & virga, quam gerebat, percusso in femore, Signum, ait, id sit neglectæ promissionis: qui donec aduiues, curuo crure, incessu male prono damnaberis. Expergefactus homo, eruditus ex verbere, recognoscit authoritatem, peccatum fatetur, muratusq; in melius, in basilicam viri Dei comam deponit capitis, monachum profitetur: & tradita in vsum Ecclesiæ latissima, qua pollebat, possessione, omnes retrò dies religionẽ ingressus, castigatè satis emendat.

Diuinitus punitur, qui post votũ continẽtiæ duxit vxorem.

Resipiscit & fit monachus.

XII. Ne pigeat interim de innumerabilibus quædam replicare, quæ ad declaranda serui sui merita, omnipotentem Dominum non piguit operati. Godefridus quidam, vir præfectorius, nec minus religione, quam opibus clarus, territorio degebat Hasbaniensi: cui accessu temporis, debilitas quoque addiderat cæcitatem. Homo cum ætate, tum etiã sapientia plenus, inæstimabili patientia flagellum cum culpa reputabat, & inter aduersa Deum benedicere didicerat. Tobiam illum ex veteri instrumento esse putares, nisi quod coniunx & filius de medio abierant. Fama illa beatissimi patris Trudonis admonitus, quasi de graui somno euigilare cogitur: desperatus à medico & tempore, hoc tali propitiatorio vt respiraret, fidem adhibuit. Duce regente gressus accedit, dies continuat, quotidie cum prece fidem ad cõparandam oculorum mercem Deo appendit. Inter agenda Missarum solennia aliquando de more se exhibuerat, tacita reuerentia cæteris circumstantibus, solus ipse clamoso singultu aures maiestatis inquietabat. Distillat se euicta misericordia, redduntur ministerio oculi, illuminatus homo seipsum miratur & stupet. Rem interim silentio premit: expleto officio, voce Ecclesiam conuocat, vna sua luce omnes ad videndum Deum commouet, & in laudem cogit. Persona nobilis, dies festus, frequentia popularis, miraculo præstitêre emolumentum.

Tobia 2.

Cæcus videt.

XIII. Multa quidem & relatu dignissima, fastidiosæ prolixitati consultum volens prætereo: paucà tamen & de minoribus adhuc vt interserã causa est, ne dubitet fides sperare, quoties ex occasione aliqua vel de minori substantia cum fortunæ ludibrio luctamen inire cogitur. Latro quidam præsumpta malitia, tenebris fretus, domo violata bouem auferens, imminuti pecoris damnum monachis fecerat. Puer mancipium gregis, spe recuperandi animalis, dum subsequitur, init periculum. Malitiæ commilitonem quendam minus cautum latro ille sibi asciuerat: quo misso in obuiam, puerum curioso oculo vestigium amissi pecoris iam deprehendentem, sicaria manu vt transfuerberet, facit. Addunt crimini scelus, cadauer exanime tractum, limosa abdunt palude. Homicidii & furti vterque reus, consummata malitia, domum se referunt, iustitiæ aut iudicii omnia de cælo prospectantis Dei respectus nullus erat. Monachi duplex interim flebant damnum, pecus aratro, puerum deesse officio. Latebat palliata iniquitas: quid potissimum pius affectus sperare, non habebat. Lotharius tunc temporis vir prudens & religiosus, monasterio præerat, qui latentis malitiæ secretum ab Omnipotente monens quærendum, prece ad ieiunium addita, tamdiu dies continuare facit, donec suspensum adhuc cælestis vindictæ gladium, in vltionem prouocarent. Latro enim ille, iniquitatis caput, à vehementissimo dæmone inuasus, furtum fatetur, homicidii exponit ordinem, iustum in se redundasse iudicium, terribili contra se testimonio ipse vtitur. Nec destitit tormentum, donec inuasor inimicus miserabile possessionis suæ vasculum contereret, cœno demersum vsque ad extinctam animam cruciaret.

Addunt latrones crimini scelus quia frequẽter peccatũ peccatum generat.

Corripitur à dæmone fur occultus, sequẽ prodit & petit.

XIV. Tali igitur fine miserrimo homine in interitum tradito, alter ille iniquitatis comminister & homicida, quid aliud speraret, quam vt sibi quoque æquati facinoris pœnam & æquale tormentum timeret imminere? Ex consilio ergo matris, satis prouidæ circa salutẽ qualiscunque filii, occupata celeritate, tanquam statim capiti superextensam iam mortem fugiendo, ad monasterium curritur, apertis foribus maturatur confugium. Sed reum suum diuina vltione ab introitu longe repulsum, validissimi statim quidam ignes corripiunt, ingeminatisque horribili cum stridore vocibus, Vror, vror, inquit, mater. Tumultuario clamore turba confluit, vltionis quidem testes impatientissimos fletus audientes, sed materialis ignis vestigium nullum considerantes. Manibus miserantium vt inferretur assumptus, rursus elabitur, & temperata vstione, iterum totis membris in globum contrahitur. Stabat misera mulier, moriente filio, solo affectu iam mater, nec aliud quam exequialia semiuiuo iam cadaueri parabat. Contracta tamen membra interim ad ianuas basilicæ componit: ibi totos septem dies continuat, peccatum filii quodam cruciatu in se quotidie vindicans, & ad erogandam misericordiam sacratissimum illud beati viri sepulcrum importuna oratione inquietans. Septima demum die frequenti conatu vix filius cum matre ingreditur: ibi inter Missarum solennia, Ecclesia teste, erigitur, & integræ sanitati reformatur. Extinguat etiam in nobis illicitos ardores, erigat supplices suos in virtutem, cuius meritum est, quod ignis inuisibilis extinguitur, & contracta membra officio & vsui suo restituuntur.

Quid eius socio acciderit.

Sub Missa sanatur.

XV. Minimum est, quod dicturus sum, pietati tamen conueniens, & in erigendo virtutum culmine bona pars materiæ. Persona officialis, quem mansionarium appellant, Ecclesiæ contignam habens habitationem, pecore abundabat. Rapta opportunitate, nocturnus prædo boues eius præsumit & aufert. Homo penuria pecoris motus, primam in sanctum Dei statim retorquet cum fide querimoniam: dehinc exaudibilem illum sepulchri locum adiens, damnum cum pietate, mœrorem cum misericordia talis patroni componit. Res iucunda, nec minus mirabilis,

Fur tota

Fur diuinitus detinetur, ne possit boues abigere.

Fur tota nocte fugam dum accelerat, magis moram nectit, multo fatigationis suæ itinere frustra cõsumpto, sano quodam errore impeditur. Volebat saltem, relicta rapina, latere nec poterat: fugere, & efficacia deerat. Mane reddito, vterque prædo & præda ad fores Ecclesiæ reperiuntur: iusto possessori pecus suum, authori miraculorũ gratia redditur.

Grodegandus Metẽsis Episcopus & fundator Gorziensis cœnobii.

XVI. IISDEM ferè temporibus Grodegandus, sanctæ Metensis Ecclesiæ antistes, Pipini Regis ex Landrada sorore nepos, & Gorziensis fundator cœnobii, in Sarchinio animarum exercebat Domino lucrum: vir, cui ad gradum tantæ dignitatis, gratia etiam accesserat magnæ sanctitatis. Fortè, plerunq; vt solet, puer officialis, neglecta re familiari, sancita sententia ad culpæ modum iussus erat pœnis plecti. Exponebatur tormento, & sub extenso verbere tremulus homo, solo metu reatus sui sufficientes satis pœnas iam soluerat. Locus euadendi nullus, à misericordia tota spes remota erat. Tum verò, quantum ad temporis illius necessitatem, timor & tormentum angustiæ satis consulunt: reus ille solubilis vinculi euadens nodum, ad misericordiam beati Trudonis facit confugium. Sequitur euestigio minax tortor, & ita addente stimulum, temerario ausu inconsulta manus pieratis irrumpunt asylum. Prouocata matestas, mirabili cum authoritate se exhibet, & delapso cælitus igne accensus cereis, qui sacro adstabat altari, totos persecutores metu sternit. Adspiciebat miser misericordiam pro se extensam, & diuinæ pugnæ spectator ociosus, versa vice minacibus suis miseretur. Ira in pietatem transit, minæ in preces mutantur. Episcopus ipse in testimonium miraculi euocatus, sicut audiuit, ita & vidit in ciuitate Domini virtutẽ: & quod in se erat, puero culpam donans, male præsumptum suorum in domum Domini introitum castigat: de reliquo seipsum sub tam defensibili tutela humiliat.

Illustre miraculum.

XVII. AD hanc operum Domini iucundam relationem accrescunt & alia, tristi licet principio, vtpote de rerum Ecclesiasticarum damno, circa vltimam tamen sui clausulam, non minus læta ex tanti prouisoris beneficio. Tempore enim quo Pipinus, qui fuit Caroli †, apud Francos honeste agebat in sceptris, monasterium sanctissimi patris à latronibus violatum, & thesaurus tali modo exinde est sublatus. Adalbertus quidam latronum peritus, & inter id genus hominum quasi primipilaris, peregrinum simulans, & habitu velans iniquitatem, quorundam qui sepulcrum beati vni ibant salutatum, veluti qui votum haberet, adhæsit contubernio. Aduenienti, ex more monasterii à fratribus occurritur, præmissa oratione, xenodochio inducitur. Posita aqua, pedes lauant, cibos offerunt, refrigeria commutant in melius. Interim & ille conceptę suæ malitiæ strenuus prouisor, opportunitatem quærere, accessus faciles rimari, omnia prorsus curioso oculo metiri. Nox reddita, in somnos trahit: cæteris labori quietem soluentibus, iniquus vigil mali per nox opportunitatem capit. Fenestra erat inconsultius procliuis, solotenus in gyrum erecta, clausura parum prouidè munita, & occasioni habilis. Hanc sacrilegus hospes irrepit, & temeratis sacris, præ iam facit: Regum donaria & potestatum seculi in omne ævum memorialem largitionem, insimul corrasam præsumit, & fugam facit. Partim statim male comparato sumptui diuidit, partim auarus possessor latebrosæ foueæ credit. Latet interim sceleratus author, & damnoso hospite, quæstio vbicunque mota nihil proficit, assumptus quærentium labor inuanum perit. Reditur ad singulare illud confugium defatigatis hominum studiis: beato Trudoni propriam committunt iniuriam, negocium iniungunt. Et quia necesse est reuelari operta, & occulta sciri, quodam mirabili diuinitatis consilio, quod diu iam erat absconsum, in palam redit tali modo.

† deest, filius vel pater.

Sacrilegiũ apud S. Trudonem perpetratur.

XVIII. HABEBAT prophanator ille consanguineum, qui religione ductus, cum alio itinerante, vt orarent, ibat Sarchinium. Qui cum longè porrecto intuitu monasterium iam conspicarentur, ex familiari collocutione homo ille conuiatori: Ego, inquit, noui, quis damnoso introitu Ecclesiam illam violauerit, & abstracto thesauro; adhuc occultus latet. Fauente illo, & protracta sodali confabulatione, superuenientibus noctis tenebris, vico succedunt, hospitio participant. Mane reddito iter ingressi, ex occasione aliqua aleam contentionis subeunt. Multiplicata lite, addito ad querelam stimulo: furis ille conscius armaturam præsumit, & contra minus validum conuiatorem suum, parum consulte insurgit. Ille, cui potissimum in fuga præsidium, rapta celeritate ad monasterium præcurrit, & effuso tumultuario planctu, euocata multitudine, Vlciscimini, ait ô viri, in mea iniuria vestri quoq; damni occasionem. Hic meus enim persecutor, violatoris huius Ecclesiæ conscius, nam & consanguineus eius est. Exceptus statim iniuriosus homo, negat interrogatus: addictus verberi, fatetur tandem, & Adelbertum furti reum prodit. Qui repertus, & tormentis exhibitus, adiudicante serenissimo Rege Pipino, ad malorum vel pœnam, vel exemplum, suspendio damnatus interiit. Ex industria tam religiosi principis, thesaurus vbicunque diu latus aut distractus, egressi à sacris legibus authoritate, recipitur, & Ecclesiæ reformatur. Præterea pars, quæ auaris terræ finibus erat abscondita, pastores dum ex cura gregis in pascualibus occupantur, insperatè ostenditur, & ex integro recollecta, dominis reconsignatur. Si hanc ergo affectui suorum misertus benignus pater, in exteriori substantia exhibuit prouidentiam, quantam putatis de animarum longè incomparabiliori thesauro adhibet diligentiam?

Proditur tãdem sacrilegus, & laqueo necatur.

Sanctis de animabus nostris magna cura est

XIX. Ex annua in orbem reuolutione, festiua beatissimi Trudonis imminebat dies, & frequens populi fidelis conuentus ad pii patroni confluebat memoriam. Qua enim quis occuparetur alia studiosiori occasione, cum omni eum fide petenti nusquam se præsentius infunderet stillicidium diuinæ misericordiæ? Ad hanc festiuam inuitationem, mulier comparato aliorum solatio, inter manus portantium inuehitur: cui ad graue illud pondus senii, paralysis quoque importuna accreuerat, & conglobatam hominis materiam, in informem quendam nodum contraxerat. Totus, quicunque esset ille motus, ab alio magis, quàm à seipso expectabatur, nec nisi alieno sustentaculo pigra massa viuere putabatur. Illata ad propitiatorium, appendit singultus, solam mobilem lingulam cum fide ad ingerendam maiestati quandam vim sufficere reputans. Interea in hora sancti sacrificii, quando immortalia illa tractantur, & mediantibus Angelis humana cælestibus reconciliantur, importunæ preci ab ipso misericordiæ solio salus reportabatur: nodositas tota dissoluitur, contractura distenditur, erecta fœmina plus quam seipsam portare sufficit. † Gaudetur alienum solatium, & facilitate quadam mobilis, congregatæ multitudini festiuam diem egregiè lætiorem reddit.

Anniuersaria S. Tridonis festiuitas.

Contracta sanatur.

for. † Gratulatur.

XX. Dvo quidam longa damnati dissimilitudine, eximaginationis suæ inconuenientiam, ad hanc artificialis medicinæ manum veniunt reformare. Alterum enim emortua neruorum fila in claudum contraxerant, alterum pupilla ægrotante, ab ipso natiuo lucis introitu nox præualens, perpetua cæcitate damnauerat. Quid potissimum agerent, duo deformata naturæ ludibria non habebant. Exhaustis loculis, medico desperante, incommoda sua cum quotidiana morte componebant, eam solam tormenti finem expectabant. Audita fama, quæ in debilium recuperatione satis superque præbebat experimentum efficacis medicinæ, coguntur tanquam de morte respirare, & quod natura inuiderat, ex beneficio piissimi patris recuperare. Ordinatur huic vehiculum, illi viæ ductor: & præcurrente spe, ad alteram, sed longe curabiliorem, Siloë piscinam: non vnus, sed duo simul procedunt. Mox ad quem tendunt, sibi adesse confessorem sentiunt, & quo vlterius procedunt, eo amplius viribus valent: Et sicut ignis feruore amplius calescit, quo vicinior quis accedit: ita dum monasterio appropiant, clementius ambo ægrotant. Vbi autem ad memoriã sancti ventum & oratum est, auro fidei vterq; quæsitas diu merces comparant: iste laxata neruorum nodositate, emortuum languoris senio femur in quandam nouæ infantiæ agilitatem mutatum stupet & gratulatur: ille restitutis in ictũ motabilem palpebris, pupilla reuiuiscente oculo donatus, lucem haurit, & quæ auditu prius didicerat, læta visibilitate melius incipit cognoscere. Homines non obscuro loco nati & alti, sui notitia non minimam iucundatæ plebi fidem de recuperata sospitate adstruunt, & in laudem Domini vna vox omnium sonat.

Eximaginationẽ, dicit deformationem.

Ioan. 9.

Cæcus & claudus curantur.

XXI. Ni expectes à me Lector, vt omnia, quæ vel fidelis nobis reliquit antiquitas, vel quæ ipsi oculis nostris vidimus, virtutum sanctissimi huius patroni nostri, explicare velim, aut valeam: ad quorũ inæstimabilem multitudinem enumerandã, & Tulliani eloquii fluenta siccarentur, & contortæ vibratæq; Demosthenis sententiæ tardius languidiusq; ferrentur. Hoc pace sanctorum omnium dixerim, quod nunquam præsentius cælestis medicinæ stillicidium vsquam se effuderit, nec facilior vbiubi ad diuinum propitiatorium pulsanti peccatori introitus patuerit. Habuerunt certè aliquid nostra tempora omnibus retro seculis inexpertum, cum singulis penè diebus (rem toti orbi compertam loquor) plerunq; triceni aut quadrageni, interdum etiam centeni, ab hac medicinali tumba, secundum incommodorũ qualitatem, recuperatæ sospitatis beneficia reportarent. Plus est, quod mecum tota testabitur prouincia, pleriq; visa à longè beatissimi patris Ecclesia, antequam peterent, accipiebant, & solo affectu; longo adhuc terrarum remoti spatio, fide tamen prope erant, & mediis agris tota residens languentium multitudo, ibi orabant, ibi statim impetrabant. Et ne de mortuo non suscitato quis calumnietur, quamuis & in hanc quoq; partem, quotiens ratio postulasset, sufficiens ei gratia non defuerit, meipsum hæc scribentem (optimus ipse, quem loquor, mihi testis adest) de ipsa, quam calcare intraueram, mortis porta retraxit. Languor ad extremum pertraxerat, paratis exequialibus, iam funus efflabam animam, cum subito à circumstantibus inclamatus sanctus Trudo adfuit, & efficaci illa sua potentia suscitatum interim distulit. Sed quanti est cadauer redanimare, qui quotidie de fœtenti vitiorum sepulcro, amoto desperationis durissimo lapide, innumeros non cessat clamosa compassione ad spiritualem vitam reuocare? Sunt qui in breui tabella terrarum depingunt situs, & ingentia naturæ corpora breuibus lineis quasi metiuntur. Sic in paruulo hoc libello cernas adumbrata, non expressa, maximarum & incomparabilium virtutum eius insignia: de quo potissimum hoc conclusum prædicamentum, quia quicquid voluit, cum Deo potuit. Cauendum igitur, & toto studio pertimescendum, ne in lenicens iste cælestis paradisi fons, & viuentium aquarum semper manans puteus, à nobis negligatur, & cunctis, qui prope & longe sunt, bibentibus, hi quibus quotidie fluit, sitiant: sanatisq; aliis, versa vice ægrotent, qui totum medicũ quasi possideat. Loco enim patris & medici nobis vnicus omnium pater hunc suæ dilectionis perdonauit filium, sub quo & ineuitabilia humanæ infantiæ corrigamus rudimenta, & languentis animæ recuperemus fida subsidia. Si conscientiæ lepra prurit animus, si cælum libero intuitu non respicit oculus, si ad currendam mandatorum viam stupens nos impedit neruus, si auaritia venarum fila contrahit in manibus, ab hoc tali medico medelam sola fide merebimur. Age ergo nunc pater pie, pater inclyte, compone cum iudicibus seculi causas nostras, rerum damna perpetuis bonis remunera, incendia refrigerio auræ spiritualis commuta: graue mortalitatis huius nostræ exilium, in æternam repatriationem transfer, vt per te ad spem vitæ redeamus, & quandoq; desideratum ducem ad eam omnipotentis Patris secuti subsequamur mansionem, vbi cum conciuibus Angelis gloriaris & maiestatis manifesta contemplatione perfruaris. Quod rogatus cælorum ille arbiter nobis largiatur: cuius imperium in triplici personarum proprietate, & inseparabili Deitatis vnitate omnipotentatus sui leges toto orbe disponit, iura moderatur, eadem & incommutabilis existens in secula seculorum, Amen.

Ingens numerus eorũ, qui à S. Trudone curati sunt.

Anthor huius historiæ à morte fere reuocatur ad vitã.

Quicquid hic sanctus voluit, cum Deo potuit.

De vera & viua fide dicit Author inuocat sanctum Trudonem.

DE TRANSLATIONE SS. TRVDONIS ET EVCHERII, SERMO EIVSDEM THEODORICI ABBATIS: QVÆ QVIDEM facta est 3. Idus Augusti, sed hic reponere libuit, vt maneat historia coniuncta.

I. GLORIOSVM est hodierna die tractare de margaritis sanctorum, & delectat intueri duas confessorum gemmas de thesauris cælorum. Quorum preciosa corporum translatio, animarum nostrarum facta est consolatio: quia delectat filios patrum participari beneficio. Ipsi enim ex vitæ merito nobis à Deo patres constituti nos ab eis filii per gratiam adoptati. Has autem margaritas de millibus electas, & precio proprii sanguinis comparatas, omnipotens Imperator diademati suo inseruit, sibi ad congruum honorẽ, nobis ad perpetuam salutem. Quarum luminis splendorem cæcus si sensit, illuminatus recessit: mortuus si tetigit, reuixit: claudus si tractauit, cursum recepit. Neq; enim aliæ iaspides diadema debuerunt ornare tanti Imperatoris, quam tales, quæ nascentibus vbique incommodis se opponerent virtute medicinalis splendoris. Harum pars preciosior, id est, spiritus cælo recepti, fragmenta mortalitatis suæ nobis reliquerunt, ossa scilicet & cineres suos, omni terrarum supellectile multo preciosiores: ne egere possit filiorũ necessitas, quæ in manibus habet talium & tantorum patrum exuuiales diuitias.

Sanctorum reliquiæ quam pretiosæ.

II. ISTI etenim, isti, inquam, sunt inclyti propugnatores tui, ô redempta Christi cruore Ecclesia isti stant pro filiis tuis, ne eos barathro oris absorbeant toto aëre vagantes corporum inuasores, & animarum iniqui corruptores. Quãdo enim per te armatis igni & dolo resisteres aduersariis, quæ in propria carne imperium ægrè agis? Sed emeriti testes Christi, Angelorum ciues, immo consules pro meritis creati, etiam nunc iniquitatis satellites per te expugnant, quos per se vicerunt. Hi reos Deo conciliant orbem portant, tartara spoliant, vt Angelorum numerum expleant, & supernæ Hierusalem muros de viuis & quadrata soliditate politis lapidibus extruant. Hanc enim efficacem potentiam exercitus ille Domini Sabaoth, alii proprii sanguinis precio mercati sunt, alii munditia cordis, sine qua nemo Deum videt, promeruerunt: quos quadam æqualitate pares facit in supernæ mansionis domo æqualis pro omnibus Christi passio, & de vno latere profusi sanguinis & aquæ commixto.

Sancti quid præstent nobis.

III. HINC est, quod Petrus & Paulus dominam orbis Romam coronant effuso sanguine, Iohannes mysteriorum Dei aquila, & præ cæteris possessor Christi pectoris, Ephesum sine sanguine sanctificat, solo somno pacis & carnis incorruptione. Sic vnius superni capitis innumerabilia membra suis in locis inæstimabili modo mortem Christi quotidiè nobis annunciant, & alii in ara, alii sub ara clamant: omnes autem sub throno Dei, consortia & numerum fratrum suorũ, tempore adhuc modico expectant. Alii igitur sanguine rubent passionis, alii aqua candent confessionis: quatenus terrenæ quoq; huius Ecclesiæ sanctissimus paradisus, purpuream rosarum suauum speciem nobis proferat, & pulchrè cãdentem liliorum fragrantiam non dehabeat. Ex huius paradisi fragrantissimo odore, inquam, sicut agri pleni, cui benedixit Dominus, hæc duo perpetui candoris lilia, quorum hodie translationem colimus, Trudonem & Eucherium cælestis nobis permisit munificentia: quorũ verna fragrãtia non deficiet, viriditatis gratia marcescet, eo quod pro vitæ admirabilis puritate flori sunt illi incorporati, quem virga de radice Iesse nulla alia, quã S. Spiritus, generauit infusione.

Apoc. 7.

Esa. 11.

IV. QVORVM alterum, id est, beatissimum Trudonem, vel hoc solo germine nulli terrarum inferior, de nobilissimorum regum radice edidit Hasbania, & longa carnis & spiritus colluctatione, peregrinatione probatum, scientia ornatum, sacerdotio infulatum, miraculis toti orbi manifestatum, victorem demum eius spiritum cælo destinauit, & mortale illud carnis eius indumentum in perpetuam sui munitionem & ornamentum Ecclesiæ huic committens, vsque in diem Domini sibi reseruauit. Alterum, id est, venerabilem Eucherium, Franciæ decus & corona vrbium Autelia generauit, & multiplici virtutum dote vsque in pontificé exaltauit. Qui probatus iam miles, Christi cõmunicans passioni

S. Trudo stirpe regia ortus

S. Eucherius à quo in exilium relegatus.

Apoc. 1. *Gene. 39.* passionibus pro Ecclesiarum religione tuenda, optima armatus innocentia, cum Carolum magni Pipini filium, qui Martellus appellatus est, de irreligiositate impertertitè argueret, in exemplũ patientiæ, & probatæ fidei testimoniũ, velut Pathmos ille Iohannes, exilio sponte relegatus est. Qui duci cuidam Roberto commissus, mirum in modũ Ægyptiam domum quidam Ioseph illustrauit, & frequenti miraculorũ gratia à Domino clarificatus, de exilio ad patriã, non terrenæ huius peregrinationis, sed supernæ ciuitatis assumptus, in huius Ecclesiæ gremio, perpetuæ pacis somno & hæreditate est sepultus.

V. Hi sunt duo viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt, cælorum margaritæ, superni diadematis gemmæ, terrarum immarcescibilis flos: quorum animas sicut ex indiuisa charitate Omnipotens remunerator in vna composuit cælesti requie, ita & corpora commendauit in gremio vnius ecclesiæ, in diem illã sibi reconsignanda, & abundantissima immortalitatis stola induenda. Quorum hodie gloriosa memoria, quæ de libro dextræ Dei nunquam excidet, cælos lætitia ornat, orbis terræ huius supplices spe & misericordia donat: spe scilicet, ne diffidamus: misericordia, vt præsumamus. Has duas superni ædificii admirabiles columnas, cæli cacumẽ altitudine penetrantes, quicunque Israel esse volumus, irreuerberato mentis oculo contemplantes sequamur: quatenus noctium nostrarũ aduersitates, ignis sui splendore depellant, & dierum prosperitates nubis suæ blandimento componant. Acceperunt enim etiam ipsi ex beneficio sui Imperatoris, non cum Moyse, sed cum Iesu ducatum Israelitici sui populi. Lex enim, ait Apostolus, ad perfectum neminem perduxit, donec is, cui repositum erat, veniret, & per se suosq; orbis terræ principes Christianum exercitum ad veram repromissionis terram induceret. Cuius terræ promissione consolatus Psalmista, Credo, ait, videre bona Domini in terra viuentium. VI.

§§. Bucherius & Trudo duæ cælestis ædificii columnæ. *Heb. 7.* *Psal. 26.*

Horvm igitur ducatu quicunq; fruuntur, iacturam de Amalech non patiũtur: nec cadit coram hostibus, quisquis sub his pugnat victoribus. Qui & ipsi quondam sub signis fidei militantes, in die certaminis sui imitabilia nobis reliquere suæ militiæ monimenta: cum ipso iniquorum omnium capite nihil minus gloriose dimicantes, quã si habuissent Decios & Nerones. Egregiam namq; quandam vicissitudinem mortuo pro se Domino rependerunt, qui cessante persecutore, & sub titulo Christianæ professionis designato iam orbe, ne tamen sine pugna essent, aliam legem in membris suis repugnantem expugnauerunt, carnem suam & concupiscentias seculi quotidiano martyrio crucifixerunt, ipsumque superbiæ gigantem, cælis bella minitantem diabolum cum omnibus copiis suis, miræ constantiæ pede conculcauerunt. Et nunc victoria potiti, immortalitatis lauro coronati, Agnũ Dei sine macula sequuntur quocunque ierit. Virgines enim sunt, & vestimenta sua non coinquinauerunt: quia præter ineuitabilia, & sine quibus vita hæc non ducitur, nullis contagiis nuptialem suam vestem fuscauerunt. Securi autem sui, solita illa sua pietate de nobis adhuc sunt soliciti, nobis manum porrigunt, & ad beatitudinis suæ inuitant præmium. Quis autem dubitet sub talib. patronis confidere? quis sequi cũctetur, quò præcesserunt spes nostræ: Hos quippe gratuita clementia sua nobis omnipotens Deus defensores ordinauit: horum nos membris, super aurum & topazion preciosis, mirifice ditauit. Nisi nos multum abiicimus, semper nobis eos præsentes sperare debemus, maxime in die huius solennitatis & lætitiæ. Sed cuius lætitiæ? hominum, an Angelorum: Vt fideiter loquar, & hominum, & Angelorum: quia & illi de quotidiano conciuium suorum gratulantur contubernio, & nos non modice hilares reddit hodierna gloriæ nostræ, margaritarum Dei preciosa translatio. VII.

Pugnæ & certamina Sanctorum. *Apocal. 14.* Sancti de nobis solicitiores sunt.

Digna igitur, fratres mei, laude hanc diem sacremus, & prono vtriusque hominis obsequio honoremus. Egregium nobis sit, Angelorũ participari officio. Neq; enim sola hominũ manu & obsequio, quã hodie recolimus, administrata est festiuitas. Adfuerunt vtique inuisibiles cælestium spirituum potestates, & conciuium suorum preciosissimas exuuias: ossa illa loquor, quæ mundum debellauerunt, venerabiliter excipientes, in suæ requietionis locum digna cum reuerentia transtulerunt. Vnde enim tot deformata hominum corpora officio suo reddita, nisi quia super militum suorum corpora totos cælos reserauit, summæ maiestatis potentia? Et nunc Angelis super his cælestis aulæ senatoribus tota alacritate gratulantibus, gaudia nostra, quantum possumus, cõferamus immo gaudia eorum geminare ambiamus, & de peccatorum nostrorum tumulis resurgendo, in vitæ locum transferamur. Tunc etenim de morte resurgimus, & Angelis festiua gaudia cumulamus, cum Deum exquirimus, & formam vitæ nostræ ex speculo supernæ imaginis cortigimus. Hanc autem festiuitatem Deus à nobis exigit, quæ nec torpore relaxet, nec illicitis negociis implicet: sed tota ex superni desiderio amoris pendeat, & holocausta medullata diuino altari offerat. Quisquis enim bonum opus agit, sed omnipotentis Dei amore & desiderio ardere nescit, holocaustum quidem habet, sed medullam in holocausto nõ habet. Qui vero bona operatur, & visioni Creatoris sui inhiat, seq; ipsum ex amore, quo accẽditur, in fletibus mactat, profecto holocausta medullata Domino libat.

Angeli sanctorum seli quiis honorificeadsunt. *Psalm. 65.*

VIII. Vnde rursus per familiare suum organum idem Spiritus sanctus, Constituite, ait, diem solennem in condensis vsque ad cornu altaris. Solennem namq; Domino diem constituit, quisquis se in eius desiderio affligit. Qui nimirum solennitatis dies vsq; ad cornu altaris tendi præcipitur: quia tamdiu necesse est, vt quisq; se afficiat, quousq; ad superni sacrificii altitudinem, id est, ad æterna gaudia pertingat: Hanc perpetuæ solennitatis diem hic inchoant, & ibi perficiunt, quicunq; castigato huius humanæ infirmitatis luto, hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem se exhibent: super quos Deus vultus sui lumen signauit, & annuli sui formam impressit. De quo admirabili signaculo sanctæ Ecclesiæ à sponso suo dicitur: Pone me vt signaculum super cor tuum. Sponsus enim in signaculum ponitur, quando fidei eius mysterium in custodia internæ cogitationis imprimitur: vt ille infidelis seruus, nimirum noster aduersarius, cum signata fide corda nostra considerat, tentando ea irrumpere non præsumat. Hoc igitur signaculum, fratres mei, à Domino postulemus, in amoris eius desiderio nosmetipsos hostiam sacrificemus. Labilem & prætereuntium mundi huius figuram declinemus, ad cælestem patriam toto desiderio anhelemus. Sanctiisti, quorum hodie translationem colimus, nisi florentem mundum calcauissent, nequaquam flos in conspectu Dei facti fuissent. Et nunc cum conciuibus Angelis, & cælestis aulæ senatoribus quanta putatis, vernant viriditate, quorum ossa mortua flos ille natus de Virgine, tanta respersit fragrantia & dulcedine? Quorũ obtentu idem Deus & creator omnium sic nobis tribuat bonæ actionis flores inchoare, vt ad fructum honoris & honestatis mereamur peruenire. Phialæ eorum plenæ odoramentis in reconciliationem nostram accendantur, quatenus odoratus Dominus placabile eorum sacrificium, gratiæ suæ nobis indulgeat beneficium: Qui viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Psalm. 117. *Roman. 12.* *Psal. 4.* *Canti. 8.* *Esa. 11.*

Translationem hanc quidam factam annotarunt, Anno salutis octingentesimo octogesimoprimò, aut circiter, cum Nortmannorum Reges Godefridus & Sigefridus Traiectum, Leodium, Tungros, Coloniam Agrippinam, Bonnam, Aquisgranum & Palatium, Monasterium quoq; S. Trudonis, Stabulense, Malmundariense, Prumieuse, multaq; alia loca inflammarunt. Vide præter alios Chronicon Sigeberti Anno Domini 882.

De S. Chrysogono *videat Lector infra Historiam S. Anastasiæ, die 25. Decembr. in principio.*

De Crescentiano *martyre, videat historiam S. Marcelli Papæ, 16. Ianuarij cap. 11. & 12.*

VITA S. PORTIANI ABBATIS, AVTHORE GREGORIO TVRONENSI DE VITA Patrum, Capite Quinto.

An. 610.

I. MVLTA omnipotens Deus suo dicatis nomine indulget, multamque eisdem pro fideli seruitio benignitatis opem compensat, magna quidem se pollicens redditurum in cælo, sed quæ accepturi sunt, plerunq; declarans in sæculo. Nam sæpiùs de seruis liberos, de liberis efficit gloriosos, iuxta illud Psalmographi dictum: Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus populi sui. De hoc & Anna Helcanæ ait: Repleti priùs, pro pane se locauerunt & famelici saturati sunt. Ex hoc & ipsa Redemptoris nostri genitrix virgo Maria dicebat: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Sic & Dominus in Euangelio ait: Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Illicit ergò amore suo diuina misericordia inopem, vt de paruis magnos statuat, ac de infimis vnigeniti sui faciat cohæredes. Præfecit enim de hac mundana egestate in cælo, quò scandere non potuit terrenum Imperium, vt accedat illuc rusticus, quò accedere non meruit purpuratus. Sic nunc dicendum de beato Portiano Abbate, quem non modò de onere mundani seruitij eruit, verumetiam magnis virtutibus sublimauit, atq; post motum & pressuras seculi, in requie æterna constituit, locauitq; eum inter Angelorum choros, de quibus expulsus est dominus ille terrenus.

24. Nov. Psal. 112. 1 Reg. 2. Luc. 1. Matt. 20.

II. BEATISSIMVS igitur Portianus ab ineunte ætate Deum quærere cæli semper etiam inter terrena seruitia conabatur. Hic enim seruus fertur fuisse cuiusdam barbari. Is cùm plerunque ad monasterium confugeret, vt eum domino suo Abbas redderet excusatum, ad extremum fugientem aliquando dominus eum de vestigio sequitur, & Abbatem calumniari cœpit, imputans quòd ipse eum seduceret, nè sibi suus famulus deseruiret. Cumq; de consuetudine, vt eum redderet, calumniando Abbatem insisteret, dicit Abbas Portiano: Quid vis, vt faciam? Et ille: Redde, inquit, me excusatum. Cumq; excusatus redditus fuisset, & dominus eius reducere eum domum vellet, ità cæcatus est, vt nihil penitùs posset cognoscere. Cernens autem se grauibus doloribus affici, Abbatem vocat, dicens: Supplica, quæso, pro me Dominum, & accipe hunc seruum ad eius cultum: forsitan prometebor recipere lumen amissum. Tunc Abbas vocato beato ait: Impone, quæso, manus tuas super oculos eius. Cumque ille refutaret, tandem Abbatis deuictus precibus, super oculos domini sui signum beatæ Crucis imposuit: statimq; disrupta caligine, & sedato dolore, pristinæ redditus est sanitati.

S. Portiani conditio. Signo Crucis illuminat cæcum herũ suum.

III. AT verò exin beatus Portianus clericus factus, tanto virtutis cumulo est prælatus, vt decedente Abbate, ipse succederet. Qui fertur æstiuo tempore, cum ardor solis vi caloris sui cuncta consumeret, & etiam corpora, quæ robustiora potu ciboq; erant, æstu defatigaret, in ieiuniis post perditum omnem ab ore humorem, salem æstuans ruminasse. Ex quo iterùm assumpto liquore, arentes gingiuas parumpèr reficere quærens, quanquam palatum aridum hunc ectaret, tamen maius tormentum addita corpori siti præstabat. Sal enim, vt nulli occulitur, magis ardorem sitis concitat, quam extinguat. Sed hic, tribuente Domino, arcebatur ab eo.

Siti se cruciat.

IV. HIS diebus Theodoricus ingressus Aruernum terminum, omnia exterminabat, cuncta deuastabat. Cumq; in Arconensis vici pratis castrametasset, antedictus senex ad occursum eius properat, quasi pro populo rogaturus. Ingressusq; castra manè, Rege adhuc in tentorijs dormiente, Siginaldi papilionem, qui tunc primus cum eo habebatur, aggressus est: & dum de hac captiuitate conqueritur, Siginaldus, vt ablutis aqua manibus merum dignaretur accipere, deprecatur, dicens: Magnum mihi hodiè gaudium commodumq; diuina pietas præstat, si intra tentorij mei septa, facta oratione, potum dignaris accipere. Audierat enim famam sanctitatis eius: idcircò & honorem ei pro Dei reuerentia impendebat, Qui se diuersis modis excusans, asserebat hoc non posse fieri, quia nec hora debita esset, nec Regi dignum præbuisset occursum; & quod his omnibus potius erat, necdùm ipse Domino psalmorum decantationem debitam excoluisset. Sed his sepositis, vi eum compulit, allatumq; vasculum, quo potio tenebatur, rogat vt sanctus, imposita prius manu, sanctificaret. Qui eleuata dextera cum signum Crucis imposuisset, vasculum scinditur medium, ac vinum, quòd intra tenebatur, cum immenso serpente terræ diffunditur. Quod cernentes qui aderant, metu exterriti, ad pedes beati viri decidunt, lambunt vestigia, osculantur & plantas: mirantur omnes virtutem senis, mirantur & se ab iniqui anguis viru diuinitùs fuisse saluatos. Ad istud miraculum concurrit omnis exercitus, vallat multitudo omnis beatum virum; cupiens eius fimbrias manu tangere, si osculo honorare non poterat. Et Rex exilit de stratu suo, accurritq; ad beati confessoris aduentum, illoq; tacente, cunctos, quos repetebat, captiuos absoluit, & reliquos deincèps, vt voluit, sic tractauit. Duplex ibi beneficium, Domino cooperante, largitum est: nam & illos à morte eruit, & hos à iugo captiuitatis exemit.

Theodoricus Rex deuastat omnes terminos Aruernenses. Nota res memorabilem.

V. NEC præterire volui, quod eum diabolus diuersis machinis conatus illudere, cùm videret se nihil ei posse nocere, visibilibus eum præliis est aggressus. Nam nocte quadam dum se sopori dedisset, subitò expergefactus, vidit cellulam suam quasi incendio concremare, exurgensq; perterritus ostium petijt, Quod cum reserare nequiret, in oratione prosternitur, signum salutare coram se, & circum se faciens, ac protinus phantasia flammarum, quæ apparuerat, euanuit, cognouitq; hoc diaboli fuisse fallaciam. Id statim reuelatum est beato Prothasio, qui tunc apud Candidobrense monasterium habebatur reclusus. Qui cum summa festinatione monachum ex cellula sua ad fratrem dirigens, hortatus est, dicens: Oportet te, dilectissime frater, insidijs diaboli resistere viriliter, & nihil de eius dolositate pauescere: sed omnia, quæ intulerit, oratione assidua, ac signo Crucis econtrà apposito euincere, quia talibus semper tentationibus seruos Dei nititur expugnare.

Diabolus ei molestias exhibet. Vi S. Crucis euetuat illum vir Dei.

VI. SENVIT autem vir beatus, & in pleto boni operis cursu, migrauit ad Dominum. Cuius nunc tumulus sæpiùs diuinis glorificatur virtutibus. Hæc tantum de sancto viro cognouimus, non diiudicantes alios, qui maiora de eo cognouerunt, si voluerint aliqua in eius laudem conscribere.

Migrat ad Dominum.

VITA ET PASSIO S. FIRMINÆ VIRGINIS ET MARTYRIS A DOMINO ANTONIO MARIA GRATIANO, A BVRGO S. SEP. Episcopo Amerino scripta.

An. 300.

I. QVO tempore Diocletianus Imperator, ad extinguendum suppliciis, malisq; subigendum Christianum nomen; aut adeo ad illustrandam egregiis fidei, constantiæ fortitudinis exemplis, christianam pietatem, peruicaci, atque efferato animo incubuerat, Firmina Virgo Romana clara Pisonum gente prognata, cuius Pater Calphurnius præfecturæ Vrbis honore fulgebat, Agoliani octauo ab Ameria lapide, procul suorum splendore, atque amplitudine vitam in solitudine, humili, ac tenui cultu, victuq; agebat. Nam à prima ætate Iesu Christi amore incensa, non paternas solum opes contempserat, sed humanarum rerum omnium abiecta cura, ab Vrbe secesserat, atq; obscuro in vico vnis Christianæ Religionis studiis dedita, in iis sese assidue exercebat, assidueq; in cælestium rerum meditatione versabatur. Quod cum delatum Ameriam ad Olympiadem

24. Nov. S. Firminæ patria & parentes. Vide Bar. in not. hac die.